

✓
ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ: « Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΚΑΙ Η ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ»

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΟΔΥΣΣΕΑΣ ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΕΝΗ ΜΕΛΕΤΗ

Α.Μ. 4253

23/05/2003

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	5972

5

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ..... 5

1.1 ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΣΥΝΔΕΣΗΣ.....	7
1.2 Η ΠΡΟΕΝΤΑΞΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ.....	8
1.3 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ.....	9
1.4 ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ «ΜΝΗΜΟΝΙΟ».....	10
1.5 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ.....	13

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ..... 15

2.1 ΣΥΓΚΛΙΣΗ.....	22
2.2 ΤΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	25
2.3 ΤΑ ΚΟΙΝΟΤΙΚΑ ΠΛΑΤΣΙΑ ΣΤΗΡΙΞΗΣ(ΚΠΣ).....	26
2.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	31

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ . 33

3.1 Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΈΝΩΣΗΣ.....	42
3.2 ΕΝΙΑΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΑΞΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ.....	50
3.3 ΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	61

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ..... 68

4.1 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΤΑΞΙΑΚΩΝ ΔΙΑΠΡΑΓΜΑΤΕΥΣΕΩΝ.....	68
4.2 ΕΝΤΑΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ.....	71
4.3 ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ.....	72

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ..... 80

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 81

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική είναι κατά κύριο λόγο πολιτική αλληλεγγύης. Κατ'αυτόν τον τρόπο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμβάλλει στην κάλυψη της καθυστέρησης των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών, στην ανασυγκρότηση των προβληματικών βιομηχανικών περιοχών, στη διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών που πλήττονται από γεωργική παρακμή, καθώς επίσης και στην αναζωογόνηση των υπαβαθμισμένων αστικών συνοικιών.

Η περιφερειακή πολιτική είναι επίσης συγκεκριμένη πολιτική. Βοηθά τους ανθρώπους να βρουν απασχόληση και να ζουν με ευνοϊκότερες συνθήκες στις χώρες τους, στις περιφέρειές τους, στις συνοικίες τους, στους οικισμούς τους. Χάρη στην πολιτική αυτή, υπάρχουν σήμερα αυτοκινητόδρομοι, τρένα μεγάλης ταχύτητας ή έχουν δημιουργηθεί ή ανακαινιστεί αεροδρόμια που συνδέουν τις απόκεντρες περιφέρειες με τα μεγάλα κέντρα οικονομικής ανάπτυξης. Μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις δημιουργούνται σε απομακρυσμένες περιφέρειες. Το περιβάλλον βελτιώνεται σε περιοχές που κάποτε αποτελούσαν θύλακες βαριάς βιομηχανίας. Η κοινωνία των πληροφοριών διεισδύει στην ύπαιθρο. Αυτά αποτελούν συγκεκριμένα παραδείγματα δράσης της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, μαζί με τους τοπικούς φορείς.

Σήμερα, η χρηματοδότηση που χορηγείται για την περιφερειακή πολιτική, αντιπροσωπεύει πλέον του ενός τρίτου του συνολικού προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτές οι χρηματοδοτήσεις μειώνουν τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, καθώς και τις διαφορές μεταξύ των Ευρωπαίων. Από το 2000, η Ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική συμμετέχει επίσης ενεργώς στην οικονομική

ανάπτυξη των χωρών που είναι υποψήφιος για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η επιτυχία της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής, βασίζεται σε σταθερές εταιρικές σχέσεις και συνεργασίες με τις εθνικές και κοινοτικές αρχές. Η ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική πρέπει να συντονίζει τις εθνικές περιφερειακές πολιτικές με τον ορισμό των γενικών κατευθύνσεων, και την διατύπωση ορισμένων αρχών που πρέπει να τηρούνται για να αποφεύγεται συναγωνισμός για κάλυψη των ενισχύσεων του ενός από τα άλλα κράτη μέλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Για την καλύτερη παρακολούθηση της πορείας της ευρωπαϊκής ένωσης, θα ήταν χρήσιμη μια αναδρομή στις ημερομηνίες που αποτέλεσαν σταθμό για την εξέλιξη των σχέσεων μεταξύ των χωρών.

Το **1957** τα κράτη που συνυπογράφουν την Συνθήκη της Ρώμης αναφέρουν στο προοίμιο της την ανάγκη «να ενισχύσουν την ενότητα των οικονομιών τους και να εξασφαλίσουν την αρμονική τους ανάπτυξη μειώνοντας τις υφιστάμενες ανισότητες μεταξύ των διαφόρων περιοχών, και την καθυστέρηση των λιγότερο ευνοημένων μεταξύ αυτών».

1958. Ίδρυση δύο τομεακών Ταμείων: του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ).

1975. Δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) για την μερική ανακατανομή των συνδρομών των κρατών προς όφελος των μειονεκτικών περιφερειών.

1986. Η ενιαία ευρωπαϊκή πράξη θέτει τις βάσεις για μια πραγματική πολιτική συνοχής, η οποία θα πρέπει να αντισταθμίζει, για τις χώρες του Νότου και τις λοιπές μειονεκτικές περιφέρειες, τις πιέσεις της ενιαίας αγοράς.

1989-1993. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (Φεβρουάριος 1988) αποφασίζει τη μεταρρύθμιση της λειτουργίας των ταμείων αλληλεγγύης, τα οποία ονομάζονται εφεξής Διαρθρωτικά Ταμεία, και αποφασίζει ότι θα τους διατεθούν 68 δις ECU (σε τιμές 1997).

1992. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία τίθεται σε ισχύ το 1993, καθιερώνει τη συνοχή ως έναν από τους ουσιώδεις στόχους της Ένωσης, εκ παραλλήλου με την οικονομική και νομισματική

ένωση και την ενιαία αγορά. Προβλέπει επίσης τη δημιουργία του Ταμείου Συνοχής, το οποίο στηρίζει έργα υπέρ του περιβάλλοντος και των μεταφορών στα λιγότερο ευημερούντα κράτη μέλη.

1994-1999. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου (Δεκέμβριος 1993) αποφασίζει να διαθέσει 177 δις ECU περίπου, δηλαδή το ένα τρίτο του κοινοτικού προϋπολογισμού, για την πολιτική συνοχής. Ένα νέο Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ) συμπληρώνει τα Διαρθρωτικά Ταμεία.

1997. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ επιβεβαιώνει τη σημασία της συνοχής, και περιλαμβάνει επίσης ένα κεφάλαιο σχετικά με την απασχόληση, στο οποίο προβάλλεται η ανάγκη της κοινής δράσης για την υποχώρηση της ανεργίας.

2000-2006. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου (Μάρτιος 1999) αποφασίζει τη μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων και τη μερική τροποποίηση της λειτουργίας του Ταμείου Συνοχής. Τα ταμεία αυτά θα διαθέτουν πλέον των 30 δις ευρώ ετησίως μεταξύ του 2000 και του 2006, δηλαδή 213 δις ευρώ κατά τη διάρκεια αυτής της επταετίας. Το Μέσο προενταξικών διαρθρωτικών πολιτικών (ISPA) και το Ειδικό πρόγραμμα ένταξης για τη γεωργία και την αγροτική ανάπτυξη (SAPARD) συμπληρώνουν το πρόγραμμα PHARE για την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στις υποψήφιες για ένταξη χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

1.1 Συμφωνία Σύνδεσης

Πιο συγκεκριμένα και όσον αφορά την Ελλάδα, η διαδικασία προσχώρησης της στις Ευρωπαϊκές κοινότητες ξεκίνησε με την υπογραφή της Συμφωνίας Σύνδεσης γνωστής και ως Συμφωνίας των Αθηνών, τον Ιούλιο του 1961. Η εφαρμογή της Αρχισε το Νοέμβριο του 1962 και διήρκεσε μέχρι το 1967, οπότε η επιβολή της δικτατορίας ανέστειλε την εφαρμογή της. Η Συμφωνία επανενεργοποιήθηκε με την αποκατάσταση της δημοκρατίας, το 1974.

Στο άρθρο 238, η Συνθήκη της Ρώμης εκτός από την ένταξη, προέβλεπε και τη σύνδεση ως μέσο ενίσχυσης των εμπορικών και οικονομικών δεσμών με μία χώρα. Η Σύνδεση αποτελεί κάτι περισσότερο από μια απλή εμπορική συμφωνία μεταξύ κρατών. Η Ελλάδα, από την πλευρά της, επεδίωξε αυτή τη μορφή σχέσης με τις Κοινότητες, καθώς αντιλαμβανόταν την αδυναμία της να γίνει αμέσως πλήρες μέλος, αλλά και την ανάγκη ύπαρξης μιας μεταβατικής περιόδου για την προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας σε ένα έντονο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Η Συμφωνία Σύνδεσης της Ελλάδας ήταν η πρώτη που σύνηψε η ΕΟΚ και συνίστατο σε ένα πλέγμα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων, το οποίο αποτέλεσε πρότυπο για τις υπόλοιπες συμφωνίες σύνδεσης. Η Συμφωνία κάλυπτε τους εξής τρεις βασικούς στόχους:

- Την υιοθέτηση του κοινού δασμολογίου (με ορισμένες εξαιρέσεις) που ίσχυε στην ΕΟΚ για τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, και τη σταδιακή θέσπιση τελωνειακής ένωσης μεταξύ Ελλάδας και ΕΟΚ.
- Την εναρμόνιση της γεωργικής πολιτικής στη διάρκεια μεταβατικής περιόδου 22 ετών με βαθμιαία κατάργηση δασμολογικών και ποσοτικών περιορισμών στις συναλλαγές Ελλάδας-ΕΟΚ.
- Οικονομική βοήθεια της ΕΟΚ για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας μέσω ενός χρηματοδοτικού πρωτοκόλλου.

1.2 Η Προενταξική περίοδος

Την 12^η Ιουλίου 1974 η Ελλάδα υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Οι λόγοι που πρόβληθηκαν για την αίτηση αυτή συνοψίζονται ως εξής:

1. η γεωπολιτική ένταξη της Ελλάδας στη Ευρώπη,
2. η μακρόχρονη κοινή πολιτιστική παράδοση,
3. η θέση της Ελλάδας υπέρ της δημιουργίας Ευρωπαϊκού Κράτους που θα απαρτιζόταν από τα κράτη μέλη της Κοινότητας,
4. η σταθεροποίηση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Ελλάδα,
5. ο στρατηγικός παράγοντας της εγγύησης των συνόρων της Ελλάδας από τον πολιτικό σχηματισμό της ενοποιημένης Ευρώπης, και
6. ο οικονομικός παράγοντας της εξασφάλισης των προϋποθέσεων για την περαιτέρω ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Η πρώτη αντίδραση της Κοινότητας, όπως εκφράστηκε με γνώμη της Επιτροπής, ήταν ένα «ναι μεν, αλλά» που ισοδυναμούσε με πρόταση προς το Συμβούλιο να αναβάλλει την ελληνική προσχώρηση.

Ενώ, λοιπόν, κατ'αρχήν δόθηκε καταφατική απάντηση στο αίτημα προσχώρησης, παράλληλα προτάθηκε ένα στάδιο «προένταξης», το οποίο αποσκοπούσε στην επίτευξη ορισμένων πολιτικών και οικονομικών στόχων. Με αυτόν τον τρόπο, η πλήρης προσχώρηση θα πραγματοποιούνταν, όταν θα ολοκληρώνονταν οι στόχοι της «προενταξικής» περιόδου. Τελικά, τον Ιούλιο του 1976 και μετά από σκληρή διπλωματική μάχη, πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες η εναρκτήρια σύνοδος των διαπραγματεύσεων για την ένταξη, χωρίς την εφαρμογή του ενδιάμεσου προενταξικού σταδίου.

1.3 Η ελληνική προσχώρηση

Οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα ολοκληρώθηκαν στις 28 Μαΐου 1979, οπότε υπογράφηκε η συνθήκη προσχώρησης. Με την υπογραφή της πράξης προσχώρησης στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η Ελλάδα αποδέχθηκε το κοινοτικό κεκτημένο (acquis communautaire) στο σύνολό του. Ειδικότερα:

- Αποδέχθηκε τις Συνθήκες, τις πράξεις προσχώρησης καθώς και το παράγωγο κοινοτικό δίκαιο (κανονισμοί, οδηγίες, αποφάσεις, συστάσεις και γνώμες των αρμοδίων οργάνων).

- Αποδέχθηκε τις αποφάσεις και συμφωνίες των εκπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών.

- Ανέλαβε την υποχρέωση να προσχωρήσει σε όλες τις άλλες συμφωνίες που συνήψαν τα αρχικά κράτη μέλη και που αφορούν τη λειτουργία ή δραστηριότητα των Κοινοτήτων.

- Ευθυγραμμίστηκε με τις δηλώσεις, ψηφίσματα ή άλλες θέσεις του Συμβουλίου.

- Δεσμεύτηκε από τις συμβάσεις μεταξύ της κοινότητας και τρίτων κρατών διεθνών οργανισμών ή υπηκόων τρίτων κρατών.

- Ανέλαβε την υποχρέωση να προσχωρήσει στις συνθήκες που συνήψαν τα αρχικά κράτη μέλη με μια από τις Κοινότητες.

- Δεσμεύτηκε από τις εσωτερικές συμφωνίες που συνήψαν τα κράτη μέλη μεταξύ τους για την εφαρμογή των συμφωνιών της παρ. 2 του άρθρου 4.

- Ανέλαβε την υποχρέωση προσαρμογής της θέσης της απέναντι στους διεθνείς οργανισμούς σύμφωνα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις της που απορρέουν από τη συμφωνία προσχώρησης.

Το πιο σημαντικό από όλα ήταν ότι η Ελλάδα αποδεχόταν τον περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας των κρατών που συμμετέχουν στις διαδικασίες της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Η υπεροχή του κοινοτικού

δικαίου έναντι των εθνικών κρίθηκε ότι συνάγεται από τη φύση του κοινοτικού δικαίου, από τους σκοπούς της Κοινότητας και από τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η κύρωση της συνθήκης από την Ελληνική Βουλή έγινε με αυξημένη πλειοψηφία τριών πέμπτων του συνόλου των βουλευτών, σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 3 του Συντάγματος. Ο κυρωτικός νόμος 945/1979 αποτέλεσε το νομικό θεμέλιο της προσχώρησης της Ελλάδας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Το άρθρο 1 προσέδιδε στις ιδρυτικές συνθήκες των κοινοτήτων την κατά το άρθρο 28 του Συντάγματος ισχύ νόμου, ενώ το άρθρο 2 χορηγούσε εξουσιοδοτήσεις για την έκδοση προεδρικών διαταγμάτων προκειμένου να ρυθμιστούν θέματα σχετικά με την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στις πράξεις των οργάνων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

1.4 Μεταβατικές ρυθμίσεις το ελληνικό «μνημόνιο»

Η προετοιμασία για την ένταξη προϋπέθετε την εξέταση του παράγωγου κοινοτικού δικαίου ανά τομέα, ώστε μετά από σύγκριση με το ελληνικό δίκαιο να εντοπιστούν τα προβλήματα που θα προέκυπταν κατά την εφαρμογή του. Η λύση σε οποιοδήποτε πρόβλημα προσαρμογής έπρεπε να αναζητηθεί μέσω μεταβατικών ρυθμίσεων. Η Ελλάδα ζήτησε από την αρχή των διαπραγματεύσεων να υπάρξει μία μεταβατική πενταετία για την εφαρμογή της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, να εξακολουθήσουν να ισχύουν ορισμένες τελωνειακές και δασμολογικές ρυθμίσεις και να καθοριστεί ακριβές χρονοδιάγραμμα με σκοπό την επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων.

Η σιάση της Κοινότητας απέναντι σ' αυτά τα αιτήματα της Ελλάδας ήταν επιφυλακτική, αλλά και η διαπραγματευτική ικανότητα της

Ελλάδας ήταν περιορισμένη, καθώς διαπραγματευόταν υπό άνισους όρους. Μερικά από τα προβλήματα που αντιμετώπισε η Ελληνική Κυβέρνηση ήταν ότι διαπραγματευόταν μόνη της χωρίς τη βοήθεια άλλης συνυποψήφιας χώρας (όπως συνέβη στις άλλες περιπτώσεις ένταξης νέων μελών), οι διαπραγματεύσεις γίνονταν σε περίοδο οικονομικής ύφεσης και η ελληνική αγροτική παραγωγή μεσογειακών γεωργικών προϊόντων προκαλούσε ανησυχία στην ανταγωνίστρια Γαλλία.

Εξάλλου, είναι γεγονός ότι δεν διαπραγματευτήκαμε όρους ένταξης αλλά μεταβατικές ρυθμίσεις, καθόσον οι όροι ένταξης ήταν από την αρχή λίγο ως πολύ δεδομένοι και προσδιορίζονταν από την αποδοχή του κοινοτικού κεκτημένου. Η μεταβατική περίοδος που συμφωνήθηκε ήταν 5 χρόνια με ορισμένες εξαιρέσεις, όπως της ελεύθερης διακίνησης εργαζομένων (7 χρόνια) και δύο γεωργικών προϊόντων (ροδάκινα και ντομάτες, 7 χρόνια). Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου επρόκειτο να καταργηθούν οι δασμοί που απέμειναν, καθώς και κάθε περιορισμός και εμπόδιο στη διακίνηση προσώπων και κεφαλαίων. Η Ελλάδα θα ευθυγραμμιζόταν με το Κοινό Εξωτερικό Δασμολόγιο, ενώ συμφωνήθηκε παράταση τριών χρόνων για την εφαρμογή του νέου θεσμού του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ).

Το σημαντικότερο σημείο ήταν η πρόβλεψη ουσιαστικών παρεκκλίσεων από τις υποχρεώσεις που απορρέουν από το κοινοτικό κεκτημένο. Οι παρεκκλίσεις αυτές είναι τοπικού, ειδικού και μεταβατικού χαρακτήρα:

- Τοπικού χαρακτήρα ήταν η εξαίρεση για το ειδικό καθεστώς του Αγίου Όρους στο εσωτερικό της Κοινότητας.
- Ειδικού χαρακτήρα ήταν η διατήρηση ευνοϊκών μέτρων παροχής κινήτρων οικονομικής ανάπτυξης στα πλαίσια διοικητικών συμβάσεων της Ελλάδας με επενδυτές ή η εξαίρεση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από την υποχρέωση προσαρμογής των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων στο κοινοτικό καθεστώς.

- Μεταβατικού χαρακτήρα ήταν οι εξαιρέσεις από τον κανόνα της πλήρους εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου από 1.1.1981, όπως η δυνατότητα καθυστέρησης ως προς την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων ως την 1.1.1988 ή την κατάργηση των δεσμευμένων λογαριασμών των κατοίκων της Κοινότητας ως την 1.1.1986.

Από τις παρεκκλίσεις που εγκρίθηκαν κατά την προσχώρηση της χώρας μας μεγαλύτερης σημασίας ήταν οι ρήτρες διασφάλισης, δηλαδή διατάξεις που επιτρέπουν εξαιρέσεις ή απαλλαγές από κοινοτικές υποχρεώσεις προκειμένου να αντιμετωπιστούν έκτακτες καταστάσεις που μπορεί να προκληθούν κατά τη μεταβατική περίοδο ή και μεταγενέστερα, λόγω των επιπτώσεων στην οικονομία του ασθενέστερου μέρους από την ένταξη στην ευρύτερη και περισσότερο αναπτυγμένη οικονομία της Κοινότητας.

Στις 22 Μαρτίου 1982, η κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου επεδίωξε βελτίωση των όρων προσχώρησης με την κατάθεση στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενός «μνημονίου» που παρουσίαζε τη θέση μας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες. Το ελληνικό «μνημόνιο» έθετε υπό αμφισβήτηση ορισμένα θέματα που είχε ήδη διαπραγματευτεί η προηγούμενη ελληνική κυβέρνηση, και είχε ως αίτημα μία σειρά από πρόσθετες αποκλίσεις από την εφαρμογή ορισμένων πολιτικών, καθώς και πρόσθετη οικονομική βοήθεια για την αναδιάρθρωση της ελληνικής οικονομίας.

Η δέσμη των μέτρων, τα οποία πρότεινε η Ελλάδα για να επιτευχθεί η ενσωμάτωσή της στο κοινοτικό πλέγμα, περιελάμβανε τα ακόλουθα:

1. τη δυνατότητα απόκλισης για εύλογο χρονικό διάστημα από κοινοτικές ρυθμίσεις και κανονισμούς, ώστε να μην εμποδίζεται η εφαρμογή του αναπτυξιακού προγράμματος της χώρας,
2. την αυξημένη χρηματοδοτική ενίσχυση συγκεκριμένων κλάδων και περιοχών,

3. την αντιμετώπιση των ειδικών προβλημάτων της ελληνικής γεωργίας με μία αποφασιστική πολιτική εξάλειψης των διαρθρωτικών αδυναμιών.

Η στάση της Επιτροπής μετά την μελέτη του ελληνικού «μνημονίου» υπήρξε θετική. Ωστόσο, επειδή δεν ήθελε να δημιουργήσει προηγούμενο με την αποδοχή μονίμων εξαιρέσεων από τους κοινοτικούς κανόνες υπέρ μιας χώρας, το Συμβούλιο δεν έκανε δεκτά όλα τα αιτήματα του «μνημονίου», όταν αυτό συζητήθηκε το Μάρτιο του 1984. Πάντως αναγνώρισε ως βάσιμο το αίτημα χορήγησης πρόσθετης οικονομικής ενίσχυσης στην Ελλάδα. Το αίτημα αυτό ουσιαστικά ικανοποιήθηκε με την έγκριση των ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων (ΜΟΠ), μέσω των οποίων διατέθηκαν στην Ελλάδα πρόσθετοι πόροι από τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

1.5 Αποτέσματα της ένταξης

Η ένταξη είχε ως αποτέλεσμα να μεταβληθεί σταδιακά το πλαίσιο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας. Η ένταξή μας σήμαινε παραδοχή εκ μέρους της χώρας μας όλων των κεκτημένων της Κοινότητας, με επακόλουθο σημαντικές μεταβολές, θεσμικές και άλλες, τόσο στη δημόσια διοίκηση, όσο και στη δομή της οικονομίας.

Στο γεωργικό τομέα έγινε προσπάθεια για την απορρόφηση πόρων από το γεωργικό ταμείο και δημιουργήθηκε η κατάλληλη θεσμική δομή, ώστε να αλλάξουν τα προγράμματα καλλιέργειας, ο τρόπος διακίνησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων και η μακροπρόθεσμη σχεδίαση αγροτικής πολιτικής για τον καθορισμό των προϊόντων προς τα οποία οφείλαμε να προσανατολίσουμε την εθνική γεωργική παραγωγή.

Στον τομέα των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών εφαρμόστηκαν οι κοινοτικοί κανόνες, οι οποίοι υποχρέωσαν τις ελληνικές επιχειρήσεις να δείξουν επιχειρηματικότητα, τόλμη και προσαρμοστικότητα.

Στον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης υπήρξε χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων τα οποία προσέφεραν πρόσθετα κίνητρα για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Στο δημοσιονομικό τομέα επιβλήθηκε, μετά από μεταβατική περίοδο τριών χρόνων, ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) που συνέβαλε στον περιορισμό της φοροδιαφυγής και στην απαλλαγή από κάθε έμεσο φόρο τόσο των εξαγωγών, όσο και των επενδύσεων. Απόρροια της ένταξης ήταν η άμεση χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και όχι από τα χρηματοδοτικά πρωτόκολλα, όπως γινόταν πριν, με αποτέλεσμα να υπάρχει δυνατότητα απεριόριστου δανεισμού της ελληνικής οικονομίας.

Στο θεσμικό πλαίσιο της Κοινότητας αποφασίστηκε ότι η Ελλάδα θα είχε ανάλογη θέση με αυτή του Βελγίου, δηλαδή έναν Επίτροπο, είκοσι τέσσερις Βουλευτές στο Ευρωκοινοβούλιο, πέντε ψήφους στο Συμβούλιο Υπουργών για τη λήψη αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, δώδεκα μέλη στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και από ένα μέλος στο Ελεγκτικό Συνέδριο, στη Συμβουλευτική επιτροπή της ΕΚΑΧ, στην Επιστημονική Επιτροπή και στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Η Ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική είναι πραγματική κοινή πολιτική που βασίζεται στην χρηματοοικονομική αλληλεγγύη. Επιτρέπει τη μεταφορά ενός ποσοστού, το οποίο υπερβαίνει το 35% του προϋπολογισμού της Ένωσης, και τροφοδοτείται ως επί το πλείστον από τα πλουσιότερα κράτη μέλη, προς όφελος των μειονεκτικότερων περιφερειών. Αυτή η πρακτική δεν ευνοεί μόνο τις δικαιούχες χώρες, αλλά επίσης και τις χώρες που είναι καθαροί εισφορείς στον κοινοτικό προϋπολογισμό και των οποίων οι επιχειρήσεις επωφελούνται, εις ανταπόδοση, από σημαντικές δυνατότητες επενδύσεων και μεταφορών οικονομικής και τεχνολογικής τεχνογνωσίας, ιδίως στις περιφέρειες στις οποίες ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες δεν έχουν πραγματικά αρχίσει να λαμβάνουν χώρα. Χάρη στην περιφερειακή πολιτική, το σύνολο των περιφερειών συμμετέχουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Ένωσης.

Τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία είναι οι κυριότεροι «ενδιάμεσοι σταθμοί» της Ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, δεδομένου ότι, σε όλα τα κράτη μέλη, επιδρούν ως «μοχλοί» στους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που είναι σε θέση να δώσουν ώθηση στην οικονομία μιας περιφέρειας. Οι πόροι αυτών των ταμείων αυξήθηκαν από 8 δις ευρώ ετησίως το 1989, σε 32 δις ευρώ ετησίως το 1999. Πρόκειται να σταθεροποιηθούν γύρω στα 28 δις ευρώ ετησίως μεταξύ του 2000 και 2006, δηλαδή σε 195 δις ευρώ, κατά τη διάρκεια αυτής της επταετίας (σε τιμές 1999).

Επιπλέον, ένα ειδικό ταμείο παρεμβαίνει στην Ισπανία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία, όπου οι υποδομές μεταφορών και προστασίας του περιβάλλοντος είναι ως επί το πλείστον

ελλειπείς. Πρόκειται για το Ταμείο Συνοχής, του οποίου οι πόροι ανέρχονται περίπου σε 2,5 δις ετησίως μεταξύ του 2000 και 2006, δηλαδή σε 18 δις ευρώ (σε τιμές 1999).

Συνολικά, από το 2000 έως το 2006, πρόκειται να διατεθούν, κατ'αυτόν τον τρόπο, 213 δις ευρώ για να βελτιωθεί η οικονομική κατάσταση των μειονεκτικών περιφερειών, των περιοχών που παρουσιάζουν ειδικά μειονεκτήματα και των ευάλωτων κοινωνικών κατηγοριών. Επιπλέον, πολυάριθμα συγκεκριμένα έργα θα έχουν προσλάβει ευρωπαϊκή διάσταση, χάρη στις γενικές κατευθύνσεις της Επιτροπής και στις ανταλλαγές τεχνογνωσίας μεταξύ των διαφόρων περιφερειών.

Διαρθρωτικές ενισχύσεις	213 δισεκατομμύρια
2000-20006	
Διαρθρωτικά ταμεία	195,00 δισεκατομμύρια
• Στόχος προτεραιότητας	182,45 δισεκατομμύρια
Στόχος 1	135,90 δισεκατομμύρια
Στόχος 2	22,50 δισεκατομμύρια
Στόχος 3	24,05 δισεκατομμύρια
• Κοινοτικές πρωτοβουλίες	10,44 δισεκατομμύρια
• Αλιεία	1,11 δισεκατομμύρια
• Καινοτόμες ενέργειες	1,00 δισεκατομμύρια
Ταμείο Συνοχής	18 δισεκατομμύρια

Τα μέσα για την υλοποίηση τη αλληλεγγύης

Τα τέσσερα Διαρθρωτικά Ταμεία δεν αποτελούν ενιαίο ταμείο στο πλαίσιο του προϋπολογισμού της Ένωσης. Καθένα από αυτά διατηρεί μια θεματική ειδικότητα, ενώ ενεργεί κατά τρόπο συγκεκριμένο.

- **Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)** χρηματοδοτεί υποδομές, παραγωγικές επενδύσεις για δημιουργία απασχόλησης, έργα τοπικής ανάπτυξης και ενίσχυσεις στις ΜΜΕ.
- **Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)** προωθεί την επαγγελματική ένταξη των ανέργων και των μειονεκτικών ομάδων, χρηματοδοτώντας ιδίως δράσεις κατάρτισης και συστήματα ενισχύσεων για προσλήψεις.
- **Το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας (ΧΜΠΑ)** αποσκοπεί στην προσαρμογή και τον εκσυγχρονισμό των εξοπλίσεων στον τομέα αυτό.
- **Το τμήμα «Προσανατολισμού» του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ/Προσανατολισμός)** χρηματοδοτεί δράσεις αγροτικής ανάπτυξης και ενίσχυσης των γεωργών, κυρίως των αναπτυξιακά καθυστερημένων περιφερειών. Το τμήμα «Εγγυήσεων» αυτού του ταμείου στηρίζει επίσης την αγροτική ανάπτυξη στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής στα άλλα μέρη της Ένωσης.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία δεν χρηματοδοτούν οποιαδήποτε μεμονωμένα έργα, αλλά πολυετή προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης που καθορίζονται από κοινού μεταξύ των περιφερειών, των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Λαμβάνουν υπόψη τις γενικές κατευθύνσεις που χαράζονται από την Επιτροπή για το σύνολο της Ένωσης.

Τέλος, το Ταμείο Συνοχής χρηματοδοτεί άμεσα συγκεκριμένα έργα τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη των δικτύων μεταφορών.

Τρεις στόχοι προτεραιότητας

Για να εξασφαλιστεί ότι η απήχηση και τα αποτελέσματα των ενεργειών θα είναι όσο το δυνατόν σημαντικότερα, το 94% των Διαρθρωτικών Ταμείων επικεντρώνονται σε στόχους που καθορίζονται ως στόχοι προτεραιότητας.

Στόχος 1 (εδαφικός)

Προώθηση της κάλυψης της καθυστέρησης των περιφερειών που σημειώνουν αναπτυξιακή καθυστέρηση, δηλαδή παροχή των βασικών εξοπλισμών που τους λείπουν ακόμη, ή προώθηση των επενδύσεων στις επιχειρήσεις, ούτως ώστε να επιτευχθεί «απογείωση» των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στόχος 2 (εδαφικός)

Στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής ανασυγκρότησης στις περιοχές που αντιμετωπίζουν διαρθρωτικά προβλήματα, είτε είναι βιομηχανικές, αγροτικές, αστικές ή εξαρτώνται από την αλιεία.

Το 18% του ευρωπαϊκού πληθυσμού ζει σε αυτές τις προβληματικές περιοχές, στις οποίες θα διατεθεί το 11,5% των πιστώσεων.

Στόχος 3 (θεματικός)

Εκσυγχρονισμός των συστημάτων κατάρτισης και προώθηση της απασχόλησης. Οι χρηματοδοτήσεις του στόχου 3 καλύπτουν όλοι την Ένωση, εκτός των περιφερειών του στόχου 1, όπου τα μέτρα υπέρ της κατάρτισης και της απασχόλησης περιλαμβάνονται στα προγράμματα

κάλυψης της καθυστέρησης. Το 12,3% των πιστώσεων διατίθεται για το στόχο αυτό.

	Στόχος 1	Στόχος 2	Στόχος 3
Αντίστοιχα ταμεία	ΕΚΤΠΑ	ΕΤΠΑ	ΕΚΤ
	ΕΚΤ	ΕΚΤ	
	ΕΓΤΠΕ-Π		
	ΧΜΠΑ		

Το Ταμείο Συνοχής

Ένα ειδικό ταμείο αλληλεγγύης, το Ταμείο Συνοχής, δημιουργήθηκε το 1993, για να βοηθήσει τα τέσσερα λιγότερο ευημερούντα κράτη μέλη: την Ελλάδα, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ισπανία. Το ταμείο αυτό παρεμβαίνει σε όλη την επικράτεια αυτών των κρατών, για να χρηματοδοτήσει μεγάλα έργα στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών.

Μεταξύ του 2000 και του 2006, ο ετήσιος προϋπολογισμός του Ταμείου Συνοχής θα ανέρχεται σε 2,5 δις ευρώ, δηλαδή 18 δις κατά τη διάρκεια της επταετίας.

Τέσσερις κοινοτικές πρωτοβουλίες

Η Ένωση έχει επίσης προβλέψει τέσσερα ιδιαίτερα προγράμματα, τις κοινοτικές πρωτοβουλίες, επιδιώκοντας να βρει κοινές λύσεις σε προβλήματα, τα οποία παρουσιάζονται οπουδήποτε στο ευρωπαϊκό έδαφος. Αυτά τα τέσσερα προγράμματα επωφελούνται από το 5,35% των χρηματοδοτήσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων. Κάθε πρωτοβουλία χρηματοδοτείται από ένα μόνο ταμείο.

Interreg III

Η πρωτοβουλία αυτή προωθεί τις διασυνορικές, διακρατικές και διαπεριφερειακές συνεργασίες, δηλαδή την διαμόρφωση εταιρικών σχέσεων υπεράνω των συνόρων, για την προώθηση της ισορροπης χωροταξίας πολυπεριφερειακών συνόλων (χρηματοδότηση:ΕΤΠΑ).

Urban II

Η πρωτοβουλία αυτή στηρίζει ειδικότερα καινοτόμες στρατηγικές αναβάθμισης προβληματικών πόλεων και συνοικίων (χρηματοδότηση:ΕΤΠΑ)

Leader +

Η πρωτοβουλία αυτή αποσκοπεί στην συγκέντρωση των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων των αγροτικών περιοχών, για να μελετήσουν νέες τοπικές στρατηγικές αειφόρου ανάπτυξης (χρηματοδότηση:ΕΓΤΠΕ-Προσανατολισμού).

Equal

Η πρωτοβουλία αυτή επιδιώκει την κατάργηση των παραγόντων, οι οποίοι προξενούν ανισότητες και διακριτική μεταχείριση όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας (χρηματοδότηση:ΕΚΤ).

Ειδική στήριξη για την αλιεία

Ο τομέας της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας διέρχεται αναδιόρθωση εκ βάθρων. Οι παραγωγικές δομές, τόσο στη θάλασσα όσο και στη στεριά, χρειάζεται να προσαρμοστούν ούτως ώστε:

- Να δημιουργηθεί μια ισοροπία βιώσιμη μεταξύ των αλιευτικών πόρων και της εκμετάλλευσής τους
- Να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων

- Να βελτιωθεί η προμήθεια και η αξιοποίηση των προϊόντων της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας
- Να συμβάλλουν στην αναζωογόνηση των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία

Τα μέτρα αυτά θα υποστηριχθούν από το ΧΜΠΑ στις περιφέρειες που σημειώνουν αναπτυξιακή καθυστέρηση (στόχος 1), καθώς και σε άλλες περιφέρειες που αυτό είναι απαραίτητο (0,5% των πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων).

Οι καινοτόμες δράσεις

Για να βελτιωθεί η ποιότητα των αναπτυξιακών στρατηγικών, η Επιτροπή έχει την πρόθεση να υποστηρίξει τις πιο πρόσφατες ιδέες, οι οποίες δεν έχουν ακόμα επαρκώς αποτελέσει αντικείμενο εκμετάλλευσης. Ο ρόλος των δράσεων αυτών είναι να προσφέρουν στις περιφέρειες ένα πεδίο πειραματισμού που ενίοτε τους λείπει, αλλά είναι απαραίτητο για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της κοινωνίας των πληροφοριών και για να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας τους.

Για την περίοδο 2000-2006, η Επιτροπή έχει καθορίσει τρία θέματα εργασίας για τις καινοτόμες δράσεις του ΕΤΠΑ:

- η περιφερειακή οικονομία που βασίζεται στις γνώσεις και την τεχνολογική καινοτομία
- eEurope-regio: η κοινωνία των πληροφοριών στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης
- η περιφερειακή ταυτότητα και η αειφόρος ανάπτυξη

Προβλέπονται επίσης και άλλες καινοτόμες δράσεις για την απασχόληση και την κατάρτιση (χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ), καθώς επίσης και στον τομέα της αλιείας (χρηματοδοτούνται από το ΧΜΠΑ).

Με προϋπολογισμό ενός δισεκατομμυρίου ευρώ περίπου, (δηλ. 0,5% των πιστώσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων), τα προγράμματα καινοτόμων δράσεων χρηματοδοτούν τη διαμόρφωση νέων στρατηγικών, καθώς και το πειραματικό στάδιο έργων. Σε περίπτωση που αυτό το πρώτο στάδιο αποδεικνύεται επιτυχές, τα έργα μπορούν εν συνεχεία να συμπεριληφθούν στις στρατηγικές των στόχων προτεραιότητας.

2.1 Σύγκλιση

Με την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα η Ελλάδα αποτέλεσε τη δεύτερη, μετά την Ιταλία, χώρα της Μεσογείου που έγινε δεκτή στην ομάδα των ισχυρότερων χωρών της Ευρώπης. Από την πρώτη στιγμή ήταν εμφανής η μεγάλη διαφορά στο βαθμό ανάπτυξης και το βιοτικό επίπεδο μεταξύ αφενός των περιφερειών στο εσωτερικό των κρατών μελών και, αφετέρου, μεταξύ των χωρών της Βόρειας Ευρώπης και εκείνων που βρέχονται από τη Μεσόγειο. Προκειμένου να εξαλειφθούν σταδιακά οι διαφορές αυτές, εισήχθη από την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, το 1986, η έννοια της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ως κύριος στόχος της Κοινότητας.

Η ανάγκη αρμονικής ανάπτυξης των μελών έγινε εντονότερη μετά τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (Μάαστριχ), το 1992, και την εισαγωγή του στόχου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ). Για την επιτυχία της ΟΝΕ ήταν πλέον αναγκαία η παράλληλη ανάπτυξη όλων των κρατών της Ένωσης, διαφορετικά υπήρχε κίνδυνος η Ένωση να

ωφελήσει ακόμη περισσότερο τις ισχυρές και κεντρικές οικονομίες και να θέσει σε κίνδυνο τη συνοχή της.

Με αφορμή τον κύριο στόχο της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης ΕΚ), η Κοινότητα συνέστησε με την πάροδο του χρόνου τέσσερα διαρθρωτικά ταμεία και ένα ταμείο συνοχής για να χορηγεί χρηματοδοτικές ενισχύσεις και να αντιμετωπίσει τα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα των μειονεκτικών περιοχών. Τα ταμεία αυτά είναι:

- το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης** που στοχεύει στη μείωση των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών ή κοινωνικών ομάδων,
- το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο**, το οποίο είναι όργανο υλοποίησης των στόχων της Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης,
- το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων**, που έχει ως αντικείμενο τις διαρθρωτικές γεωργικές μεταρρυθμίσεις και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών,
- το **Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλιείας**, το οποίο εξειδικεύεται στη μεταρρύθμιση του τομέα της αλιείας,
- τέλος, το **Ταμείο Συνοχής** χρηματοδοτεί έργα που συνδέονται με το περιβάλλον και με τα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών στα κράτη μέλη της Ένωσης, των οποίων το ΑΕΠ είναι χαμηλότερο από το 90% του κοινοτικού μέσου όρου.

Η έννοια της σύγκλισης

Η τήρηση των οικονομικών κριτηρίων για τη συμμετοχή ενός κράτους μέλους στην ΟΝΕ αποτελεί την **ονομαστική σύγκλιση**. Τα κριτήρια αυτά είναι τα εξής:

- επίτευξη υψηλού βαθμού σταθερότητας τιμών (χαμηλός πληθωρισμός),
- σταθερότητα των δημοσίων οικονομικών (χαμηλό δημοσιονομικό έλλειμμα),
- νομισματική σταθερότητα επί δύο τουλάχιστων χρόνια, και
- διάρκεια της σύγκλισης.

Η Ελλάδα τήρησε αυτές τις προϋποθέσεις σύγκλισης με τις οικονομίες των υπόλοιπων κρατών μελών και πέτυχε να ενταχθεί στην τρίτη φάση της ΟΝΕ, όπως πανηγυρικά διακηρύχθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα, τον Ιούνιο του 2000.

Αντίθετα με την ονομαστική σύγκλιση, η οποία αφορά αυστηρά οικονομικά μεγέθη, η **ουσιαστική σύγκλιση** είναι κάτι ευρύτερο. Περιλαμβάνει πέραν των οικονομικών και άλλες παραμέτρους της οικονομικής σύγκλισης και μετράται με ορισμένους δείκτες, οι οποίοι παρουσιάζουν ανάγλυφα την πορεία σύγκλισης της ελληνικής οικονομίας και τις συνέπειες που έχει η σύγκλιση στην ελληνική κοινωνία. Συνολικά, η ουσιαστική σύγκλιση είναι το μεγάλο ζητούμενο στα πλαίσια του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, τον οποίο ρητά επιδιώκει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

Εκτός, λοιπόν από τη μείωση του πληθωρισμού, τη συναλλαγματική σταθερότητα και τη μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων και οφειλών, η Ελλάδα πέτυχε παράλληλα σημαντική αύξηση του ΑΕΠ.

2.2 Τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα

Πρίν από τη ρητή εισαγωγή του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στις ιδρυτικές Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 1986, ήταν ήδη γνωστή η ανάγκη υποβοήθησης του Ευρωπαϊκού Νότου, στον οποίο ανήκουν οι λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές της Κοινότητας. Στις χώρες αυτές, ο γεωργικός τομέας εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο, η βιομηχανική ανάπτυξη παραμένει σχετικά περιορισμένη, ενώ τα ποσοστά της ανεργίας και της υποαπασχόλησης εμφανίζονται υψηλά. Πριν από την είσοδο της Ελλάδας στην τότε ΕΟΚ, είχαν αναληφθεί πρωτοβουλίες υποστήριξης των περιοχών αυτών, μέτρα τα οποία θεωρήθηκαν αποσπασματικά και δεν επέφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι από το 1973 ως και το 1982 δαπανήθηκε από τα διαρθρωτικά ταμεία για τις μεσογειακές περιοχές μόνο το 31% των πόρων τους, που ανέρχονταν σε 6% της κοινοτικής δαπάνης.

Το 1985 η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ανέβαλε συντονισμένη δράση για τις νότιες χώρες με την εισαγωγή του θεσμού των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων (ΜΟΠ). Στόχος τους ήταν να διευκολυνθεί η προσαρμογή των μεσογειακών χωρών ενόψει της προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Οι δράσεις που περιελάμβαναν τα προγράμματα αυτά αφορούσαν όλους τους τομείς οικονομικής δραστηριότητας: γεωργία, αλιεία, βιομηχανία αγροτικών προϊόντων και ειδών διατροφής, βιοτεχνία, βιομηχανία, ενέργεια, τουρισμός, δημόσια έργα και οικοδομές. Η χρηματοδότηση προερχόταν από όλα τα διαρθρωτικά ταμεία (πλην του ταμείου Αλιείας), την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το λεγόμενο Νέο Κοινοτικό Μέσο. Επιλέξιμες χώρες ήταν αρχικά ορισμένες περιφέρειες της Γαλλίας και της Ιταλίας, καθώς και όλη η ελληνική επικράτεια, ενώ σε μεταγενέστερο στάδιο προστέθηκαν η Ισπανία και η Πορτογαλία. Η Ελλάδα αποτελούσε ενιαίο εδαφικό πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, οι περισσότερες όμως

από τις δράσεις αφορούσαν επιμέρους περιοχές. Τα ΜΟΠ διήρκησαν από τα 1987 έως το 1992. Τα συνολικά κονδύλια που διατέθηκαν ήταν περίπου 6,6 δις ECU, από τα οποία η Ελλάδα έλαβε περίπου 2,5 δις ECU.

Τα ΜΟΠ υπήρξαν μία πρώτη προσέγγιση της Κοινότητας στα πλαίσια της τότε Περιφερειακής Πολιτικής, η οποία είχε ακόμη αποκλειστικά οικονομική χροιά. Για την Ελλάδα ήταν η πρώτη επαφή με τα νέα δεδομένα και είχε ως αποτέλεσμα μέτρια απορρόφηση των κονδυλίων.

2.3 Τα κοινοτικά πλαίσια στήριξης(ΚΠΣ)

Με κατοχυρωμένο, πλέον, τον κοινωνικό προσανατολισμό της Ένωσης μετά την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη και με στόχο την οικονομική και κοινωνική συνοχή, τα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης(ΚΠΣ) αποτέλεσαν και αποτελούν για την Ελλάδα σημαντικό συντελεστή οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

Τα τρία ΚΠΣ, γνωστά στην Ελλάδα και ως «πακέτα Ντελόρ» (τα δύο πρώτα) και «πακέτο Σαντέρ», όπως και τα προγενέστερα ΜΟΠ, αποτελούν πηγές χρηματοδότησης συνδυασμένων ενεργειών και προγραμμάτων σε περιοχές της Κοινότητας με περιορισμένη ανάπτυξη. Στην Ελλάδα αφορούν το σύνολο της επικράτειάς της. Τα ποσά προέρχονται από τα διαθέσιμα κονδύλια των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής, ενώ σημαντικό ρόλο παίζουν, αφενός τα δάνεια που χορηγεί για τους σκοπούς των ΚΠΣ η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και, αφετέρου, η χρηματοδότηση από το Ελληνικό Δημόσιο. Οι χρηματοδοτούμενες ενέργειες υπάγονται σε ορισμένες γενικές κατηγορίες, όπως: υποδομή, παραγωγικές συνθήκες, ανθρώπινοι πόροι, περιβάλλον και αποκατάσταση της φύσης, διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών, τεχνική βοήθεια. Για την πρακτική υλοποίησή τους, οι εθνικές και περιφερειακές αρχές αποφασίζουν από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις προτεραιότητες της χρηματοδότησης.

Το 1^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης διήρκησε από το 1989-1993. Συνέβαλε αποφασιστικά στη μείωση της διαφοράς μεταξύ του ελληνικού κατά κεφαλήν ΑΕΠ και του κοινοτικού μέσου όρου(+4%), στην αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης(+0,8%), και στον διπλασιασμό των δημοσίων επενδύσεων. Οι κύριοι άξονες του 1^{ου} ΚΠΣ ήταν οι εξής:

1. βελτίωση του επιπέδου των βασικών υποδομών στους ακόλουθους τομείς: μεταφορές, τηλεπικοινωνίες, ενέργεια, έρευνα-τεχνολογία, περιβάλλον,
2. ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα και της υπαίθρου,
3. αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εταιριών,
4. ισορροπη ανάπτυξη του τουρισμού,
5. προώθηση των ανθρωπίνων πόρων και ειδικότερα:
 - βελτίωση των εκπαιδευτικών μεθόδων,
 - έμφαση στον τραπεζικό και τον ασφαλιστικό τομέα,
 - ενίσχυση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας,
 - επαγγελματική κατάρτιση.

Συνολικά δαπανήθηκαν από την Κοινότητα για την Ελλάδα, στα πλαίσια του 1^{ου} ΚΠΣ, 7.808 εκατομμύρια ECU. Από αυτά, 7.528 εκατομμύρια προέρχονταν από τα διαρθρωτικά ταμεία και 280 εκατομμύρια από το Ταμείο Συνοχής. Η κατανομή των κονδυλίων ανά τομέα δραστηριότητας ήταν η εξής:

Υποδομές 32,8%

Συνθήκες παραγωγής 25,5%

Ανθρώπινοι πόροι 24,8%

Περιβάλλον και αποκατάσταση της φύσης 10,0%

Τεχνική βοήθεια 6,8%

Στις υποδομές ιδιαίτερο βάρος δόθηκε στην ανάπτυξη του οδικού και σιδηροδρομικού δικτύου, των τηλεπικοινωνιών και των ιατρικών υποδομών.

Στον τομέα των *συνθηκών παραγωγής* ενισχύθηκαν βιομηχανικές ζώνες και επενδυτικά σχέδια για τη δημιουργία ή/και τον εκσυγχρονισμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ στον πρωτογενή τομέα ενισχύθηκαν επενδυτικά σχέδια για την εμπορία γεωργικών προϊόντων, μειώθηκε ο αλιευτικός στόλος στο πλαίσιο του εξορθολογισμού των αλιευτικών δραστηριοτήτων και αυξήθηκε το ποσοστό των υδατοκαλλιεργειών.

Στον τομέα των *ανθρώπινων πόρων* αυξήθηκε σημαντικά το ποσοστό συμμετοχής των νέων στην εκπαίδευση και βελτιώθηκε η πρόσβαση στην εκπαίδευση τόσο των ενηλίκων, όσο και των ανηλίκων. Αυξήθηκαν, επίσης, ο αριθμός των ερευνητών και οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη.

Στον τομέα του *περιβάλλοντος* υπήρξε πρόοδος στην προστασία του και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών. Υιοθετήθηκε και εφαρμόστηκε η Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πρακτική και αναπτύχθηκε η επεξεργασία λυμάτων, ενώ εισήχθη ως πηγή ενέργειας το φυσικό αέριο.

Το **2^ο Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης** διήρκησε από το 1994-1999. Συνέβαλε στην περαιτέρω αύξηση του ΑΕΠ κατά 6%, καθώς και στην αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης κατά 0,9% και των επενδύσεων παγίων κεφαλαίων κατά 6,6%. Παράλληλα, στόχευε στη βελτίωση της απόδοσης της δημόσιας διοίκησης ως προς τη διαχείριση, τη χάραξη πολιτικής και τη διαφάνεια. Σημαντική ήταν επίσης και η θεσμική διαφοροποίηση: συστήθηκαν ειδικές ανώνυμες εταιρίες για τη διαχείριση και την κατασκευή μεγάλων έργων, όπως το Αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», ενώ ιδρύθηκε η Μονάδα Οργάνωσης της Διαχείρισης του ΚΠΣ (ΜΟΔ), η οποία επιλέγει, προσλαμβάνει και διαθέτει στους φορείς υλοποίησης ειδικές ομάδες στελεχών για την

καλύτερη και ταχύτερη εκτέλεση των προγραμμάτων. Οι κύριοι άξονες του 2^{ου} ΚΠΣ ήταν οι εξής:

1. κατασκευή μεγάλων έργων υποδομής,
2. βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης (περιβάλλον, σύστημα υγείας, αστική ανάπτυξη),
3. ανάπτυξη του οικονομικού ιστού (βιομηχανία, επιχειρήσεις, αλιεία, γεωργία, τουρισμός),
4. ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενίσχυση των δομών απασχόλησης,
5. μείωση των περιφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων και άρση της απομόνωσης των νησιωτικών περιοχών.

Συνολικά, δαπανήθηκαν στα πλαίσια του 2^{ου} ΚΠΣ για την Ελλάδα 16.582 εκατομμύρια ECU. Από αυτά, 13.980 εκατομμύρια προήλθαν από τα διαρθρωτικά ταμεία και 2.602 εκατομμύρια από το Ταμείο Συνοχής. Η κατανομή των κονδυλίων ανά τομέα δραστηριότητας είναι η εξής:

Υποδομές 42,9%

Συνθήκες παραγωγής 23,0%

Ανθρώπινοι πόροι 20,3%

Περιβάλλον και φυσική αναζωογόνηση 12,4%

Τεχνική υποστήριξη 1,4%

Στον τομέα των υποδομών έμφαση δόθηκε στα μεγάλα δημόσια έργα εθνικής σημασίας: αποπεράτωση του αεροδρομίου στα Σπάτα, ανάπτυξη του δικτύου του αθηναϊκού μετρό, ανάπτυξη των λιμανιών της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας, πρόδος του έργου της Εγνατίας Οδού. Στις τηλεπικοινωνίες, προστέθηκαν χιλιάδες νέες συνδέσεις και ψηφιοποιήθηκε το 90% του δικτύου. Στο δίκτυο του φυσικού αερίου προστέθηκαν χιλιόμετρα αγωγών.

Στον τομέα του περιβάλλοντος, το βάρος έπεσε στην ορθολογική διαχείριση των περιβαλλοντικών πόρων και την εκπόνηση του εθνικού κτηματολογίου, έργο που προχώρησε σημαντικά σε ορισμένες περιοχές της Ελλάδας.

Όσον αφορά το ανθρώπινο δυναμικό ενισχύθηκε η εκπαίδευση και η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση, κυρίως μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων με στόχο τις μειονεκτικές ομάδες.

Στις συνθήκες παραγωγής δόθηκε έμφαση στη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ενώ απλουστεύθηκαν τα οικονομικά κίνητρα και οι ενισχύσεις. Στη γεωργία αναπτύχθηκαν προγράμματα στήριξης του αγροτουρισμού, της χειροτεχνίας και των γεωργικών εκμεταλλεύσεων.

Η συνέχιση της κοινοτικής παρέμβασης μέσω του **3^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης** αποφασίστηκε κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου, τον Μάρτιο του 1999. Το 3^ο ΚΠΣ εγκρίθηκε από την Επιτροπή τον Ιούλιο του 2000, βρίσκεται αυτή την περίοδο σε εξέλιξη και η διάρκεια του εκτείνεται έως το 2006. Το συνολικό ποσό που θα δαπανηθεί ανέρχεται σε 25 δις ευρώ και κατανέμεται σε τρεις κύριους στόχους:

1. υποβοήθηση περιφερειών με περιορισμένη ανάπτυξη (στην κατηγορία αυτή εξακολουθεί να υπάγεται το σύνολο της ελληνικής επικράτειας),
2. ενίσχυση περιφερειών που βρίσκονται σε διαρθρωτικές ανακατατάξεις,
3. εκπαίδευση, επιμόρφωση και απασχόληση.

Παράλληλα, η Ελλάδα θα επωφεληθεί και από τις ακόλουθες κοινοτικές πρωτοβουλίες:

INTERREG	Πρωτοβουλία για την προώθηση της διασυνορικής και διεθνούς συνεργασίας	568εκ.
URBAN	Πρωτοβουλία για τη χρηματοδότηση της αναγέννησης πόλεων με σοβαρά προβλήματα υποδομών	98εκ.
LEADER	Πρωτοβουλία για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης	172εκ.
EQUAL	Πρωτοβουλία για την προώθηση της διασυνορικής συνεργασίας για την υποστήριξη της ίσης πρόσβασης στην αγορά εργασίας	24εκ.

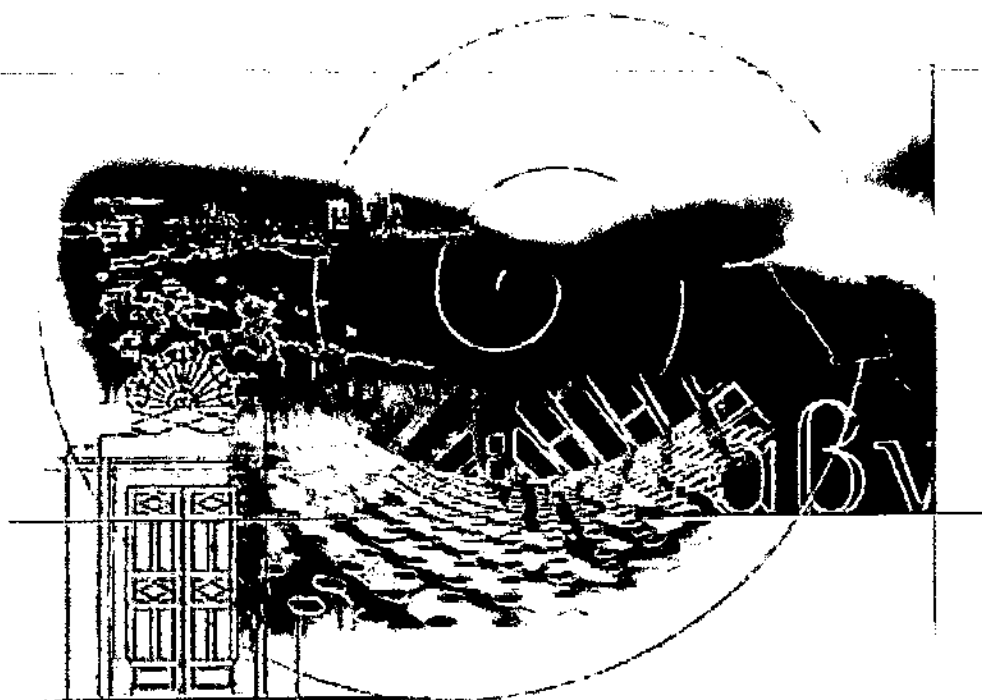
Το 3^ο ΚΠΣ για την Ελλάδα έχει 6 άξονες:

1. Ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων στους τομείς: α) Εκπαίδευση και αρχική επαγγελματική κατάρτιση, β) Επαγγελματική κατάρτιση και απασχόληση
2. Βασική υποδομή στους τομείς: α) Μεταφορές, β) Ενέργεια
3. Ανάπτυξη και ανταγωνιστικότητα στους τομείς: α) Γεωργία, β) Αλιεία, γ) Μεταποίηση και Υπηρεσίες, δ) Τουρισμός, ε) Έρευνα-και Τεχνολογία
4. Βελτίωση της ποιότητας ζωής: α) Υγεία-Πρόνοια, β) Περιβάλλον, γ) Πολιτισμός
5. Κοινωνία της πληροφορίας
6. Ανάπτυξη των περιφερειών

2.4 Συμπεράσματα

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η ελληνική οικονομία και η χώρα συνολικά σημείωσαν αλματώδη πρόοδο τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια, με αποκορύφωμα τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση και την εισαγωγή του ευρώ ως επίσημου νομίσματος.

Παράλληλα, υπήρξε γενική άνοδος του βιοτικού επιπέδου, η οποία αντικατοπτρίζεται στην αύξηση του εισοδήματος και του ΑΕΠ. Τα επιτεύγματα αυτά οφείλονται στην εισροή κεφαλαίων χάρις στα ΜΟΠ και τα ΚΠΣ, αλλά και στη μεγάλη προσπάθεια των ελληνικών κυβερνήσεων και των Ελλήνων, η οποία θα συνεχιστεί και στα επόμενα χρόνια με σκοπό τη διατήρηση της οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Η οικοδόμηση της Ευρώπης συνεπάγεται, εκ μέρους ενός συνόλου κρατών, τη διατήρηση στενών οικονομικών σχέσεων και την από κοινού ρύθμιση των προβλημάτων κοινού ενδιαφέροντος. Ωστόσο, η έννοια της ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να θεωρηθεί αξιόπιστη παρά μόνο υπό τον όρο ότι ανάμεσα στα εν λόγω κράτη υπάρχει μία επαρκής οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Με την προοπτική αυτή, οι διατάξεις που περιέχονται στο Πρόγραμμα Δράσης 2000 όσον αφορά τη διαρθρωτική πολιτική, έχουν ως στόχο να δώσουν απάντηση σε μία διπλή πρόκληση:

- αφενός, τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των μέσων της διαρθρωτικής πολιτικής με σκοπό να υλοποιηθεί ο στόχος της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής
- αφετέρου, να εξασφαλιστεί η συνέχεια της διαρθρωτικής πολιτικής στο πλαίσιο μελλοντικών διευρύνσεων στις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης

Η αρμονική ανάπτυξη υπήρξε από το 1957, ο στόχος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Στην αρχή, η δημιουργία της κοινής αγοράς έπρεπε να εξασφαλίσει την ανάπτυξη των κρατών μελών και να συμπληρώσει τα κενά της ανάπτυξης μεταξύ ορισμένων περιοχών. Η συνθήκη προέβλεπε τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), προορισμένου να προάγει την απασχόληση και να ευνοεί την κινητικότητα των εργαζομένων στην κοινοτική επικράτεια. Η μεγάλη ανάπτυξη και το χαμηλό επίπεδο ανεργίας στις δεκαετίες '50 και '60, είχε ως αποτέλεσμα, ο ρόλος του ταμείου να είναι πολύ περιορισμένος την εποχή αυτή.

Η οικονομική κρίση του 1973 και οι οικονομικές αναδιαρθρώσεις που επακολούθησαν έφεραν στην επιφάνεια διαφορές ανάπτυξης ορισμένων κρατών μέλων. Οι ανισότητες αυτές μεταξύ των περιοχών αυξήθηκαν, κυρίως λόγω της ένταξης του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, κατόπιν της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας.

Ως εκ τούτου, η ανάπτυξη μιας πραγματικής διαρθρωτικής πολιτικής, για να μειωθούν οι διαφορές ανάπτυξης και βιοτικού επιπέδου, είναι απαραίτητη. Εκτός από τη δράση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου, δημιουργήθηκαν με τον καιρό άλλα Ταμεία τα λεγόμενα «διαρθρωτικά», τα οποία έχουν συγκεκριμένους στόχους. Έτσι, η Κοινότητα δημιούργησε το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγύσεων (ΕΓΤΠΕ), που αφορά τη χρηματοδότηση της κοινής γεωργικής πολιτικής, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), που οι ενισχύσεις του αφορούν ειδικά τις περιοχές με καθυστερημένη ανάπτυξη, καθώς και το Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού της Αλίειας (ΧΜΠΑ). Επίσης, δημιουργήθηκε και το Ταμείο Συνοχής. Το ταμείο αυτό χρηματοδοτεί τα μεταφορικά και περιβαλλοντικά μέτρα στα κράτη μέλη, των οποίων το κατά κεφαλή ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), είναι χαμηλότερο από το 90% της Ένωσης (Ισπανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Πορτογαλία).

Η έννοια της οικονομικής συνοχής εισήχθη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1986) και από τη Συνθήκη της Ένωσης (1992), αποτελεί έναν από τους τρεις άξονες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, μαζί με την Ενιαία Αγορά και την Ευρωπαϊκή Οικονομική Ένωση. Η προσπάθεια συνοχής αποτελεί ακόμα και σήμερα προτεραιότητα, που με όρους του προϋπολογισμού σημαίνει: η διαρθρωτική πολιτική αντιπροσωπεύει το δεύτερο τομέα δαπανών της Ένωσης μετά την κοινή γεωργική πολιτική.

Χάρη στα διαρθρωτικά μέτρα και την θέσπιση των εθνικών μακρο-οικονομικών προγραμμάτων, που αποσκοπούν στο να πληρούνται τα κριτήρια που θεσπίστηκαν για την Ευρωπαϊκή και Νομισματική Ένωση, διαπιστώνεται εδώ και δέκα χρόνια, μία σαφής σύγκληση των

οικονομιών μεταξύ των χωρών μελών. Έτσι, οι τέσσερις φτωχότερες χώρες της Ένωσης (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα και Ιρλανδία) βελτίωσαν την οικονομική τους θέση και το πλέον από το παράδειγμα είναι αναμφίβολα η Ιρλανδία, που το κατά κεφαλή ΑΕΠ της ξεπέρασε το 64% του κοινοτικού μέσου όρου το 1983, δηλαδή ήταν 90% το 1995. Η επιτυχία αυτή σε εθνική κλίμακα δεν πρέπει να σημαίνει, ωστόσο, ότι πρέπει να ξεχαστεί η ύπαρξη, και μάλιστα η αύξηση σε ορισμένες περιπτώσεις, των διαφορών βιοτικού επιπέδου μεταξύ των περιοχών της Ένωσης.

Η μεταρρύθμιση του 1999, παρατείνει τα στοιχεία της ήδη υπάρχουσας διαρθρωτικής πολιτικής και έχει ως στόχο:

- τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαρθρωτικών μέσων, με ενίσχυση της συγκέντρωσης που από την πλευρά της θα επιτευχθεί με τη μείωση των στόχων της διαρθρωτικής πολιτικής και των κοινοτικών πρωτοβουλιών, με τη βελτίωση της διαχείρισης και τη διασαφήνιση των ευθυνών που έχει παρεμβαίνων (Α)
- τη διατήρηση του δημοσιονομικού επιπέδου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής (Β)
- την επέκταση της προσπάθειας περιφερειακής συνοχής στα μελλοντικά κράτη μέλη (Γ)

Α) ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

α) Τα Διαρθρωτικά ταμεία

Η ρύθμιση για τα Διαρθρωτικά Ταμεία βασίζεται σε κανονισμό που περιέχει γενικές διατάξεις για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, στον οποίο προστίθενται οι ειδικοί κανονισμοί για κάθε ταμείο ξεχωριστά.

Γενικά, η μεταρρύθμιση του 1999 χαρακτηρίζεται από την ενίσχυση της συγκέντρωσης των ενισχύσεων, αλλά επίσης από την απλοποίηση και την αποκέντρωση της διαχείρισης τους. Από την άλλη, η μεταρρύθμιση καθιστά σαφέστερο το μερίδιο των ευθυνών και την ενισχυμένη εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας.

Η ενίσχυση της συγκέντρωσης συνεπάγεται μείωση του αριθμού των στόχων από 7 σε 3 στόχους προτεραιότητες:

- **ο στόχος 1** αποσκοπεί στην προώθηση της ανάπτυξης και της διαρθρωτικής προσαρμογής των καθυστερημένων περιοχών, των οποίων ο μέσος όρος του κατά κεφαλή ΑΕΠ είναι χαμηλότερος από 75% του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο νέος αυτός στόχος αφορά επίσης τις απομακρυσμένες περιφερειές. Όπως ίσχυε και πριν, τα 2/3 των μέτρων των Διαρθρωτικών Ταμείων λαμβάνονται για το στόχο 1. Τα μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο αυτού του στόχου αφορούν περίπου 20% του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης
- **Ο στόχος 2** συμβάλει στη στήριξη της οικονομικής και κοινωνικής μετατροπής των περιοχών με διαρθρωτικά προβλήματα, εκτός από αυτές που επιλέγονται για το νέο στόχο 1. Ο στόχος αυτός συγκεντρώνει τους παλιούς στόχους 2 και 5β και άλλες περιοχές που αντιμετωπίζουν πρόβλημα οικονομικής διαφοροποίησης, συνολικά αφορά, επομένως, τις περιοχές που συμβαίνουν οικονομικές μεταβολές, τις παρακμάζουσες αγροτικές περιοχές, τις περιοχές που αντιμετωπίζουν κρίση και εξαρτώνται από την αλιεία καθώς και τις αστικές συνοικίες που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Το 18% κατ'ανώτατο όριο του πληθυσμού της Ένωσης θα καλύπτεται από τον εν λόγω στόχο.
- **Ο στόχος 3** συγκεντρώνει όλα τα μέτρα υπέρ της ανάπτυξης των ανθρωπίνων πόρων εκτός των περιοχών που επιλέγονται για το στόχο 1. Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει τους παλιούς στόχους 3 και 4. Αποτελεί το πλαίσιο αναφοράς όλων των

μέτρων, που λαμβάνονται για τη νέα ρύθμιση που αφορά την απασχόληση στο πλαίσιο της συνθήκης του Άμστερνταμ, και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση.

Για τις περιοχές που είναι επιλέξιμες για τους στόχους 1, 2 ή 5β μεταξύ 1994 και 1999 αλλά δεν είναι επιλέξιμες για τους στόχους 1 ή 2 μεταξύ 2000 και 2006, δημιουργήθηκε ένα μεταβατικό καθεστώς.

Εξάλλου, οι νέοι κανονισμοί προβλέπουν μείωση του αριθμού των κοινοτικών πρωτοβουλιών από 13 σε 4. Οι νέες πρωτοβουλίες είναι:

- **INTERREG**, που στόχος του είναι να προωθήσει τη διασυνορική, διακρατική ή διαπεριφερειακή συνεργασία
- **LEADER**, που έχει ως στόχο την προώθηση της αγροτικής ανάπτυξης με πρωτοβουλίες ομάδων τοπικής αυτοδιοίκησης
- **EQUAL**, που προβλέπει την ανάπτυξη νέων μεθόδων καταπολέμησης των διακρίσεων και των ανισοτήτων πάσης φύσεως, όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας
- **URBAN**, που ευνοεί την οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση των χωριών και των επαρχιών που αντιμετωπίζουν κρίση.

Στο πλαίσιο αυτού του ορισμού των στόχων των κοινοτικών πρωτοβουλιών, καθένα από τα τέσσερα διαρθρωτικά ταμεία έχει ειδική απαστολή.

Το ΕΤΠΑ προορίζεται να μειώσει τις ανισορροπίες μεταξύ των περιφερειών της Κοινότητας. Το Ταμείο χορηγεί χρηματοδοτικές ενισχύσεις για την ανάπτυξη των μειονεκτικών περιοχών. Ως εκ τούτου, παρεμβαίνει στο πλαίσιο των νέων στόχων 1 και 2 και για τις Πρωτοβουλίες INTERREG και URBAN. Με όρους οικονομικών πόρων, το ΕΤΠΑ αποτελεί το σημαντικότερο Διαρθρωτικό Ταμείο.

Το ΕΚΤ αποτελεί το κύριο όργανο της κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής. Χορηγεί οικονομική ενίσχυση στα μέτρα υπέρ της

κατάρτισης, του επαγγελματικού επαναπροσανατολισμού και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ο τόνος τίθεται στο εξής στη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας καθώς και στην επαγγελματική επανένταξη των ανέργων. Παρεμβαίνει στους τρεις στόχους αλλά η δράση του είναι κυρίως ο νέος στόχος 3. Επίσης είναι το ταμείο που χρηματοδοτεί την πρωτοβουλία EQUAL. Επιπλέον, ο νέος κανονισμός, ενισχύει το ρόλο του ΕΚΤ στο πλαίσιο της κοινοτικής κοινωνικής πολιτικής, δίνοντας του τη δυνατότητα να συμμετέχει σε ενέργειες που εφαρμόζονται δυνάμει της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και των κατευθυντηρίων γραμμών για την πολιτική της απασχόλησης.

Η μεταρρύθμιση του 1999 διατηρεί το διπλό ρόλο του ΧΜΠΑ, δηλαδή την πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης και την κοινή αλιευτική πολιτική. Τα διαρθρωτικά μέτρα υπέρ του αλιευτικού τομέα αποτελούν πτυχή της κοινής αλιευτικής πολιτικής και μάλιστα όργανο της πολιτικής που εφαρμόζεται στους διάφορους τομείς.

Το ΕΓΤΠΕ, υποδιαιρείται σε δύο τμήματα:

- Το τμήμα «Εγγυήσεων» έχει ως κύρια αποστολή να χρηματοδοτεί τις δαπάνες που απορρέουν από την κοινή πολιτική των αγορών και των γεωργικών τιμών, τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης που συνοδεύουν τη στήριξη των αγορών και των αγροτικών μέτρων εκτός των περιφερειών του στόχου 1, δαπάνες ορισμένων κτηνιατρικών μέτρων καθώς και τα μέτρα ενημέρωσης της κοινής γεωργικής πολιτικής.
- Το τμήμα «Προσανατολισμού» έχει ως στόχο να χρηματοδοτεί άλλες δαπάνες αγροτικής ανάπτυξης που δεν χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΠΕ τμήμα «Εγγυήσεων», συμπεριλαμβανόμενης της Πρωτοβουλίας LEADER.

Η νέα ρύθμιση εξορθολογίζει και απλοποιεί την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης σε επίπεδο:

- Επιλέξιμων μέτρων αγροτικής ανάπτυξης (συνοδευτικά μέτρα όπως τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, στήριξη των παραγωγών για την αποχώρησή τους με πρόωρη συνταξιοδότηση, και μέτρα εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων καθώς και επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εγκατάσταση νέων γεωργών, συμπληρωματική ενίσχυση για τη δασοκομία, κλπ)
- Προγραμματισμού στο πλαίσιο μέτρων που λαμβάνονται με βάση τους στόχους 1 και 2, και των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης
- Πόρων χρηματοδότησης που επιβαρύνει το ΕΓΤΠΕ, τμήμα Προσανατολισμού ή Εγγυήσεων, ανάλογα με το περιφερειακό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το μέτρο.

β) Το Ταμείο Συνοχής

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης της κοινοτικής διαρθρωτικής πολιτικής, το εν λόγω ταμείο παραμένει και αφορά πάντοτε το περιβάλλον και τις διαρθρώσεις των μεταφορών. Γίνονται, ωστόσο, ορισμένες αλλαγές για να απλοποιηθεί η λειτουργία του και να ενισχυθεί ο ρόλος των κρατών μελών κατά τον δημοσιονομικό έλεγχο.

Οι υπό όρους χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Συνοχής όσον αφορά τα μακροοικονομικά κριτήρια έχουν κάπως τροποποιηθεί. Στο εξής, εάν δεν τηρείται το κριτήριο του δημοσίου ελλείμματος, δεν θα αναστέλλονται οι χρηματοδοτήσεις, γεγονός που δεν συνέβαινε πριν.

Εξάλλου, οι νέες διατάξεις για την χρηματοδότηση των έργων, ενθαρρύνουν την προσφυγή σε συμπληρωματική ιδιωτική χρηματοδότηση, καθώς και μια καλύτερη εφαρμογή της αρχής του «ο ρυπαίνων πληρώνει».

Στα μέσα της περιόδου ισχύος (το 2003) θα παραγματοποιηθεί έλεγχος της επιλεξιμότητας με βάση το κριτήριο του 90% του ΑΕΠ.

Στην περίπτωση που ένα κράτος μέλος δεν είναι επιλέξιμο, οι χορηγούμενοι πόροι από το Ταμείο Συνοχής θα μειωθούν ανάλογα.

Β) ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ

Λόγω της διατήρησης της προσπάθειας οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ως πρωταρχικού στόχου της Ένωσης, η Διοργανική Συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 6^{ης} Μαΐου 1999, για τη δημοσιονομική πειθαρχία και τη βελτίωση της δημοσιονομικής διαδικασίας όσον αφορά τις δημοσιονομικές προοπτικές 2000-2006, προβλέπει τη διατήρηση της δημοσιονομικής προσπάθειας υπέρ της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής σε 0,46% του ΑΕΠ της ΕΕ, για την περίοδο 2000 έως 2006.

Το συνολικό επίπεδο της επιδότησης των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής ανέρχεται συνολικά σε 213 δισεκατ. ευρώ, κατανεμημένα ανά έτος ως εξής:

(σε εκατ.ευρώ-τιμές)

Έτη	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Διαρθρωτικά μέτρα	32	31	30	30	29	29	29
	045	455	865	285	595	595	170
Διαρθρωτικά ταμεία	29	28	28	27	27	27	26
	430	840	250	670	080	080	660
Ταμείο συνοχής	2	2	2	2	2	2	2
	615	615	615	615	515	515	510

Επιδότηση των Διαρθρωτικών Ταμείων

Για τα Διαρθρωτικά Ταμεία, συμπεριλαμβανομένης της μεταβατικής ενίσχυσης, των κοινοτικών πρωτοβουλιών και των καινοτομών μέτρων, η επιδότηση ανέρχεται σε 195 δισεκατ. ευρώ.

Η κατανομή μεταξύ των τριών στόχων είναι η εξής:

- 69,7% της συνολικής επιδότησης για το στόχο 1, δηλαδή 135,9 δισεκατ. ευρώ
- 11,5% της συνολικής επιδότησης για το στόχο 2, δηλαδή 22,5% δισεκατ. ευρώ
- 12,3% της συνολικής επιδότησης για το στόχο 3, δηλαδή 24,05 δισεκατ. ευρώ
- 0,5% της συνολικής επιδότησης για το ΧΜΠΑ εκτός του στόχου 1, δηλαδή 1,1 δισεκατ. ευρώ

Το υπόλοιπο διατίθεται σε κοινοτικές πρωτοβουλίες (5,35%) και σε καινοτόμα μέτρα και άλλα μέτρα τεχνικής βοήθειας (0,65%).

Επιδότηση του Ταμείου Συνοχής

Το συνολικό επίπεδο των διαθέσιμων πόρων για τις υποχρεώσεις του Ταμείου Συνοχής ανέρχεται σε 18 δισεκατ. ευρώ για την περίοδο 2000-2006.

Γ) ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΑ ΚΡΑΤΗ ΜΕΛΗ

Η διεύρυνση της Ένωσης σε περισσότερα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης (ΚΚΑΕ) και στην Κύπρο, θα δημιουργήσει πολύ σημαντικά προβλήματα στην κοινωνική και οικονομική συνοχή, δεδομένης της αξιοσημείωτης καθυστέρησης στην ανάπτυξη των περιοχών αυτών των χωρών, σε σχέση με τα δεκαπέντε σημερινά κράτη μέλη. Πράγματι, η διεύρυνση θα επαυξήσει την ανομοιογένεια της Ένωσης, γεγονός που θα δημιουργήσει ορισμένα προβλήματα προσαρμογής των διαφόρων τομέων και περιοχών και θα απαιτήσει ανάλογη προετοιμασία.

3.1 Η Κοινή Αγροτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το φάσμα της επισιτικής ανεπάρκειας που έπληξε την Ευρώπη τόσο κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο όσο και στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, οδήγησε τους «πατέρες της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης» να προβλέψουν τη θέσπιση μιας κοινής πολιτικής για τα προϊόντα του πρωτογενούς τομέα της οικονομίας, γνωστής ως «Κοινή Γεωργική Πολιτική» (ΚΓΠ) ή «Κοινή Αγροτική Πολιτική» (ΚΑΠ). Τη χρονική εκείνη στιγμή, ο κρατικός παρεμβατισμός ήταν το στοιχείο που χαρακτήριζε τον αγροτικό τομέα των πρώτων έξι κρατών μελών, παρεμβατισμός που εκφραζόταν με τον

προσανατολισμό της παραγωγής, τον προσδιορισμό των τιμών και τον έλεγχο της εμπορίας των προϊόντων. Το γεγονός, όμως, της δημιουργίας κοινής αγοράς με βασική αρχή την ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων υπαγόρευσε την κατάργηση των εθνικών μηχανισμών παρέμβασης. Η μεταφορά των μηχανισμών αυτών σε κοινοτικό επίπεδο και η από κοινού χάραξη της αγροτικής πολιτικής των κρατών μελών υπήρξαν οι βάσεις της ΚΑΠ.

Η γεωργία είναι ένας από τους τομείς στους οποίους αποτυπώθηκαν έντονα οι αλλαγές που έφερε στη χώρα μας η ένταξή της στην Κοινότητα. Στη νέα χιλιετία, η προγραμματισμένη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με δώδεκα νέα μέλη και η πολυσυζητημένη παγκοσμιοποίηση της οικονομικής δραστηριότητας σηματοδοτούν νέες προκλήσεις για την ευρωπαϊκή γεωργία.

Οι αρχές και οι στόχοι της ΚΑΠ

Στη γεωργία είναι αφιερωμένη η δεύτερη ενότητα της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Στη Διάσκεψη της Stresa, το 1958, ορίστηκαν οι βασικές της αρχές και τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1962, η ΚΑΠ τέθηκε σε ισχύ.

Οι βασικές της αρχές είναι:

- Ενιαίος χαρακτήρας των αγορών με διασφάλιση της ελευθερίας των συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό συνεπάγεται κοινές τιμές για τα αγροτικά προϊόντα, χωρίς επιβολή δασμών κατά την εμπορία τους και ύπαρξη κοινών κανόνων ανταγωνισμού.
- Κοινοτική προτίμηση, βάσει της οποίας προστατεύονται τα αγροτικά προϊόντα που παράγονται εντός της Κοινότητας. Πρακτικά, η αρχή αυτή εκφράζεται με την επιβολή δασμών

στις εισαγωγές προϊόντων από τρίτες χώρες και στην παροχή ενίσχυσης για τα κοινοτικά προς εξαγωγή προϊόντα.

- Δημοσιονομική αλληλεγγύη, βάσει της οποίας υπάρχει ένας ενιαίος προϋπολογισμός μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται οι δαπάνες της ΚΑΠ. Χαρακτηριστικό της σημασίας της ΚΑΠ είναι το γεγονός ότι απορροφά πλέον του 40% του συνολικού προϋπολογισμού της ΕΕ.

Οι στόχοι της πολιτικής αυτής, όπως προβλέπονται στο κείμενο της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι:

- αύξηση της γεωργικής παραγωγικότητας,
- εξασφάλιση ενός κοινωνικά δίκαιου βιοτικού επιπέδου στον αγροτικό πληθυσμό,
- σταθεροποίηση των αγορών,
- εξασφάλιση του εφοδιασμού και διασφάλιση λογικών τιμών για τους καταναλωτές.

Επειτα από σαράντα χρόνια εφαρμογής της, η ΚΑΠ έχει προ πολλού επιτύχει τους στόχους που είχαν αρχικά τεθεί. Είναι η παλαιότερη και η πιο ευρεία κοινοτική πολιτική και απορροφά με διαφορά το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού της Ένωσης. Για δεκαετίες ήταν η μοναδική κοινή πολιτική στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει πλέον. Άλλοι τομείς, όπως η οικονομική και νομισματική πολιτική ή η πολιτική άμυνας και ασφάλειας έρχονται στο προσκήνιο και διεκδικούν μερίδιο στους κοινοτικούς χρηματοδοτικούς πόρους. Έτσι, η ΚΑΠ αποτελεί σήμερα τον υπ' αριθμόν ένα στόχο όταν συζητούνται περικοπές δαπανών.

Τα μέσα και η χρηματοδότηση της ΚΑΠ

Όταν αναφερομαστε στα μέσα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής πρέπει να κάνουμε μια βασική διάκριση ανάμεσα στα θέματα αγορών και τιμών, αφενός, και στα θέματα διαρθρωτικής και κοινωνικής πολιτικής, αφετέρου. Η ΚΑΠ δεν περιορίζεται βέβαια στις δύο αυτές πτυχές. Λαμβάνει επίσης υπόψη τις υποχρεώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πλαίσια του παγκόσμιου εμπορίου και των συμφωνιών συνεργασίας με τρίτες χώρες, ενώ διαθέτει τους δικούς της μηχανισμούς χρηματοδότησης και εφαρμογής.

Ένα από τα κύρια μέσα της ΚΑΠ είναι οι Κοινές Οργανώσεις των Αγορών. Οι ΚΟΑ καλύπτουν σήμερα τα περισσότερα γεωργικά προϊόντα. Με τη λειτουργία τους σκοπό έχουν να προσανατολίσουν τη γεωργική παραγωγή και να σταθεροποιήσουν τις αγορές. Έτσι, εξασφαλίζουν ένα σταθερό εισόδημα για τον αγροτικό πληθυσμό και τον ομαλό εφοδιασμό των καταναλωτών με αγροτικά προϊόντα. Η χρηματοδότηση των δαπανών για τη γεωργία εξασφαλίζεται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΑ ή FEOGA). Το FEOGA αποτελείται από δύο τμήματα:

- Το τμήμα Εγγυήσεων, το οποίο χρηματοδοτεί τις γεωργικές δαπάνες μέσω των κοινών οργανώσεων αγοράς: άμεσες ενισχύσεις προς τους γεωργούς, αγορά προϊόντων από τους οργανισμούς παρέμβασης, έξοδα αποθεματοποίησης, επιστροφές κατά την εξαγωγή. Χρηματοδοτεί πρόωρη συνταξιοδότηση των αγροτών και την αποζημίωση για τις μειονεκτικές περιοχές. Τέλος, χρηματοδοτεί αναπτυξιακά μέτρα σε όλη την έκταση της Ένωσης, με εξαίρεση τις περιοχές με αναπτυξιακή καθυστέρηση, οι οποίες χρηματοδοτούνται από το τμήμα προσανατολισμού.
- Το τμήμα Προσανατολισμού είναι από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ένωσης. Χρηματοδοτεί διαρθρωτικά μέτρα και μέτρα ανάπτυξης της υπαίθρου σε περιοχές που υστερούν σε

ανάπτυξη. Τέτοια μέτρα είναι οι ενισχύσεις για επενδύσεις, εγκατάσταση νέων γεωργών, μεταποίηση και εμπορία αγροτικών προϊόντων. Χρηματοδοτεί επίσης την κοινοτική πρωτοβουλία αγροτικής ανάπτυξης LEADER, η οποία σκοπό έχει τη στήριξη των αγροτικών περιοχών με την προώθηση της μεταξύς τους συνεργασίας, την κινητοποίηση των τοπικών φορέων, την ανάληψη δράσεων σε τοπικό επίπεδο.

Το τμήμα Εγγυήσεων είναι από πλευράς δαπανών το πιο σημαντικό από τα δύο τμήματα το FEOGA, καθώς οι δαπάνες του περιλαμβάνονται στις υποχρεωτικές του κοινοτικού προϋπολογισμού.

Οι μεταρρυθμίσεις της ΚΑΠ

Η πρώτη ουσιαστική μεταρρύθμιση της ΚΑΠ πραγματοποιήθηκε το 1992 και έμεινε γνωστή ως «μεταρρύθμιση Mac Sharry», από το όνομα του επιτρόπου που ήταν τότε αρμόδιος για τη γεωργία. Η σημαντικότερη αλλαγή που επέφερε αφορά στο σύστημα στήριξης της γεωργίας που εφαρμόζονταν ως τότε. Η στήριξη του εισοδήματος των γεωργών μέσω εγγυημένων τιμών για τα αγροτικά προϊόντα αντικαταστάθηκε από την καθιέρωση ενός συστήματος άμεσων ενισχύσεων. Σκοπός της αλλαγής αυτής ήταν ο προορισμός των πλεονασμάτων παραγωγής, καθώς οι γεωργοί, έχοντας εγγυημένες τιμές για τα προϊόντα τους, παρήγαγαν όλο και περισσότερο, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται τεράστιες ποσότητες αδιάθετων προϊόντων που κατέληγαν στις χωματερές.

Σημαντικά βήματα έγιναν στα πλαίσια της μεταρρύθμισης του 1992 και για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές διαταραχές που συνοδεύουν την εντατικοποίηση της παραγωγής είχαν αρχίσει να παίρνουν ανησυχητικές διαστάσεις. Η εκτατική γεωργία και κτηνοτροφία, καθώς και η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης

περιλαμβάνονται μεταξύ των στοιχείων που εισήχθησαν με τη μεταρρύθμιση του 1992 και αποτελούν πλέον βασικές συνιστώσες της ΚΑΠ.

Ωστόσο, παρά τη θέσπιση ενός αρκετά ολοκληρωμένου νομοθετικού πλαισίου και τη δεδομένη βούληση της Ένωσης, τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα. Οι δυσκολίες σχεδιασμού, εφαρμογής, ελέγχου και οικονομικής διαχείρισης που παρατηρήθηκαν κατέδειξαν την ανάγκη για περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Το 1977, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε το Πρόγραμμα Δράσης (Αιζέντα) 2000, με τρεις βασικούς στόχους: α) τη μεταρρύθμιση των κοινοτικών πολιτικών, β) τη χάραξη νέου δημοσιονομικού πλαισίου της Ένωσης για την περίοδο 2000-2006, και γ) την αντιμετώπιση των συνεπειών από τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με το Πρόγραμμα Δράσης 2000 έγινε προσπάθεια να διαμορφωθεί μια ολόκληρη κοινή πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου που θα συνοδεύει και θα συμπληρώνει την κοινή αγροτική πολιτική της Ένωσης. Η πολιτική αυτή αποσκοπεί μεταξύ άλλων:

- στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας των αγροτικών περιοχών,
- στη βελτίωση της ποιότητας των αγροτικών προϊόντων,
- στην προώθηση συμπληρωματικών ή εναλλακτικών με τη γεωργία δραστηριοτήτων,
- στη διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές,
- στη βελτίωση των όρων εργασίας και διαβίωσης,
- στην εξάλειψη των ανισοτήτων και την προώθηση ίσων ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες, ειδικώς μέσω της στήριξης έργων που προτείνονται και υλοποιούνται από γυναίκες.

Για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής που αποσκοπεί στην ανάπτυξη της υπαίθρου προωθήθηκαν μέτρα όπως:

- κίνητρα για την πρόωρη συνταξιοδότηση των ηλικιωμένων αγροτών και, ταυτόχρονα, τη στήριξη της εγκατάστασης νέων,
- ενίσχυση βιώσιμων επενδύσεων σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις,
- κίνητρα για τη χρήση γεωργικών πρακτικών που σέβονται το περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα,
- οικονομική στήριξη της γεωργικής δραστηριότητας σε μεινεκτικές περιοχές και περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς.

Έτσι, οι αγρότες δεν αντιμετωπίζονται πλέον μόνον ως παραγωγοί προϊόντων, αλλά και ως σημαντικοί παράγοντες διατήρησης της ζωής στην περιφέρεια, προστασίας του περιβάλλοντος και του οικοσυστήματος και διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της υπαίθρου. Εισάγεται μ' αυτόν τον τρόπο η έννοια της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας, που προϋποθέτει αναγνώριση και ανταμοιβή όλων των υπηρεσιών που παρέχουν οι αγρότες.

ΚΑΠ και Ελλάδα

Η σημασία της γεωργίας στην Ελλάδα είναι από οικονομική και κοινωνική άποψη μεγαλύτερη απ' ό,τι σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι:

- σχεδόν το 18% του ελληνικού πληθυσμού εξακολουθεί να απασχολείται στη γεωργία, όταν ο αντίστοιχος κοινοτικός μέσος όρος δεν ξεπερνά το 6%

- περίπου το 14% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος προέρχεται από τη γεωργία τη στιγμή που στο επίπεδο της Ένωσης το αντίστοιχο ποσοστό είναι 3%.

Στα χρόνια που ακολούθησαν την ένταξη της χώρας μας και την εφαρμογή της ΚΑΠ, το έλλειμμα του εμπορικού μας ισοζυγίου με την Ευρωπαϊκή Ένωση διευρύνθηκε. Από την άλλη πλευρά, ενισχύθηκε το αγροτικό εισόδημα λόγω των κοινοτικών επιδοτήσεων, καθυστέρησε, όμως, ο εκσυγχρονισμός των δομών παραγωγής. Ο μέσος όρος ηλικίας του Έλληνα αγρότη παραμένει υψηλός (57 έτη) και η κατάρτιση του ελλιπής. Λιγότεροι από κάθε άλλη χώρα της Ένωσης είναι οι νέοι που απασχολούνται στη γεωργία. Για τη μεγάλη πλειοψηφία των Ελλήνων αγροτών η άσκηση της γεωργικής δραστηριότητας δεν καλύπτει τις βιοποριστικές τους ανάγκες. Πολλοί από αυτούς εξακολουθούν να αγνοούν την ΚΑΠ και τις δυνατότητες που τους παρέχει. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι μεγάλο μέρος τους δεν έχει ποτέ επωφεληθεί από τις κοινοτικές χρηματοδοτήσεις.

Από την άλλη πλευρά, το κλίμα, η γεωμορφολογία και η μικρής κλίμακας γεωργία της χώρας μας, ευνοούν την άσκηση πρακτικών παραγωγής που ανταποκρίνονται στο νέο πρότυπο γεωργίας που προωθείται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το πρότυπο αυτό δεν επικεντρώνεται πλέον στην ποσότητα, αλλά επιδιώκει ποιοτικά, υγιεινά και εξιδικευμένα τοπικά προϊόντα. Έτσι, η κοινή πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου που διαμορφώνεται στην Ένωση μπορεί να αποδειχθεί συγκριτικό πλεονέκτημα για τον Έλληνα αγρότη. Δραστηριότητες όπως η μικρή βιοτεχνία, η τυποποίηση παραδοσιακών προϊόντων, ο αγροτουρισμός, η οικοτεχνία, δημιουργούν νέες, συμπληρωματικές πηγές εισοδήματος και ταιριάζουν απόλυτα με την ελληνική νοοτροπία και παράδοση της υπαίθρου.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε πως η ελληνική γεωργία βρίσκεται σήμερα σε ένα μεταίχμιο. Οι πιέσεις που δέχεται είναι πολλές: σταδιακή μείωση των κοινοτικών επιδοτήσεων, άρση των φραγμών στις

εισαγωγές αγροτικών προϊόντων από τρίτες χώρες, αυξημένες ποιοτικές και περιβαλλοντικές απαιτήσεις, διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς χώρες με μεγάλο αγροτικό πληθυσμό και φθινό αγροτικό δυναμικό. Οι δυνατότητες, όμως, που παρέχονται είναι εξίσου σημαντικές. Η σωστή εκμετάλλευση των οικονομικών, αναπτυξιακών και περιβαλλοντικών κινήτρων που παρέχει η ΚΑΠ μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία μιας νέας δυναμικής σ' αυτόν τον τόσο ζωτικό για τη χώρα μας τομέα.

3.2 Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη – Συνθήκες

Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη

Λίγο μετά την ένταξη της Ελλάδας στην τότε Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), άρχισαν να βρίσκουν πρόσφορο έδαφος οι σκέψεις και οι προτάσεις για την αναθεώρηση των ιδρυτικών Συνθηκών, με στόχο την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς, τη διεύρυνση των δράσεων και των πολιτικών της Κοινότητας, την επέκταση των αρμοδιοτήτων της σε νέους τομείς και την εξέλιξη της σε Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία δε θα περιορίζεται μόνο στον οικονομικό, αλλά θα προσλάβει και πολιτικό χαρακτήρα. Παρά τις επιφυλάξεις, ως προς τη μορφή και την έκταση που θα έπρεπε να λάβει αυτή η μεταβολή, τα κράτη μέλη είχαν συνειδητοποιήσει ότι το ισχύον πλαίσιο κανόνων σχετικά με τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών και τις θεμελιώδεις κοινοτικές ελευθερίες δεν ήταν επαρκές για την επίτευξη του στόχου της ενιαίας αγοράς χωρίς σύνορα.

Η πρωτοβουλία για ένα τέτοιο εγχείρημα ξεκίνησε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το οποίο, μετά από επεξεργασία των προτάσεων αναθεώρησης (σχέδιο Spinelli, 1982), ψήφισε το 1984 το σχέδιο

Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σταδιακά έγινε αποδεκτή από τα κράτη μέλη και ωρίμασε η ιδέα αναθεώρησης των Συνθηκών. Ακολούθως, συγκλήθηκε από το Συμβούλιο Διακυβερνητική Διάσκεψη (Σεπτέμβριος-Δεκέμβριος 1985) η οποία κατέληξε στην υιοθέτηση, κατά τη σύνοδο κορυφής του Λουξεμβούργου, της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (υπεγράφη τον Φεβρουάριο του 1986 και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Ιανουαρίου 1987) που τροποποιούσε τις ιδρυτικές Συνθήκες των Κοινοτήτων. Η απόφαση για τη σύγκληση Διακυβερνητικής Διάσκεψης, στην οποία ανατέθηκε το έργο της αναθεώρησης των Συνθηκών, υπέδειξε τη θεσμική μορφή που λαμβάνει πλέον κάθε διαδικασία αναθεώρησης των Συνθηκών.

Το ίδιο διάστημα, η Ελλάδα αντιμετώπιζε ακόμη δυσκολίες προσαρμογής στα δεδομένα που είχε δημιουργήσει η ένταξη της στην ΕΟΚ και κατέβαλλε σοβαρές προσπάθειες να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της που απέρρεαν από το κοινοτικό δίκαιο, να αυξήσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και να συμμετέχει με ίσους όρους στην κοινή αγορά, παρακολουθώντας τις εξελίξεις της. Ωστόσο, είχαν ήδη αρχίσει να γίνονται εμφανή στη χώρα μας τα οφέλη της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της ΕΟΚ, καθώς η ανάληψη πρωτοβουλιών στον τομέα αυτό σήμαινε αυτομάτως την εξασφάλιση πόρων για την υλοποίηση ή την ενίσχυση των σχετικών ενεργειών.

Παρόλα αυτά, κυριαρχούσε ακόμη στην Ελλάδα έντονη αμφισβήτηση σχετικά με την ενδεχόμενη ενίσχυση της αυτονομίας της Κοινότητας με εμπάνυση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και την επέκτασή της στο πολιτικό πεδίο. Ιδιαίτερες επιφυλάξεις γεννούσε η ενίσχυση μηχανισμών που συνιστούσαν υπέρβαση της εθνικής κυριαρχίας, έστω και υπό τη μορφή μιας Κοινότητας που στηρίζεται σε συμφωνία των μελών της. Για τον λόγο αυτό εκδηλώθηκαν αντιδράσεις τόσο από την κοινή γνώμη, όσο και από την πολιτική ηγεσία στα ζητήματα εκείνα, όπου οι τροποποιήσεις των Συνθηκών απαιτούσαν εκχώρηση εθνικών αρμοδιοτήτων στην Κοινότητα.

Η συμμετοχή της Ελλάδας στην πρώτη Διακυβερνητική Διάσκεψη ανέδειξε αξιόλογη διαπραγματευτική ικανότητα και μάλιστα από μια χώρα που πρόσφατα είχε ενταχθεί στην Κοινότητα και ασφαλώς δεν περιελαμβάνονταν μεταξύ των ισχυρών κρατών μελών. Εκτός από τις αντιδράσεις στην ίδια τη σύγκλιση Διακυβερνητικής Διάσκεψης, στην οποία δεν ήταν εξαρχής βέβαιο ότι θα συμμετείχε και η Ελλάδα, οι εντονότερες αντιρρήσεις που διατύπωσε η ελληνική αντιπροσωπεία αφορούσαν σε/τα θεσμικά ζητήματα, όπως η ενίσχυση της συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην κοινοτική νομοθετική διαδικασία και ο περιορισμός του δικαιώματος αρνησικυρίας (βέτο) με διαδικασίες που αρκούσαν σε ειδική πλειοψηφία, αντί της ομοφωνίας, για τη λήψη αποφάσεων από το Συμβούλιο.

Η Ελλάδα υποστήριξε ότι οι θεσμικές μεταρρυθμίσεις που προτάθηκαν, και τελικά υιοθετήθηκαν με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, αποτελούσαν πρόωρη εξέλιξη για το κοινοτικό οικοδόμημα, για το λόγο ότι δεν είχε ακόμη επιτευχθεί η σύγκλιση των οικονομιών των κρατών μελών, ως αναγκαίο υπόβαθρο της εμβάνθυσης της ενοποιητικής διαδικασίας. Κατά την ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας αυτής δόθηκε έμφαση στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην Κοινότητα και τονίστηκε η σημασία της ανάληψης δράσης για την εξάλειψη των οικονομικών κυρίως ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών, προτού επιδιωχθούν η θεσμική μεταρρύθμιση και η πολιτική ολοκλήρωση. Τα μέτρα θα απαιτούσαν τη διάθεση πόρων εκ μέρους της Κοινότητας για την ανάπτυξη της κοινής πολιτικής της στους γνωστούς ήδη τομείς της γεωργίας και του εμπορίου, αλλά και στους νέους τομείς δράσεις που προστέθηκαν στη Συνθήκη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (τεχνολογία, έρευνα, περιβάλλον).

Οι συμβιβασμοί που προέκυψαν τελικά από τις διαπραγματεύσεις αποτυπώθηκαν στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, τα βασικά στοιχεία της οποίας μπορούν σχηματικά να συνοψιστούν στα εξής:

- Εγκαθίδρυση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς,

- Καθιέρωση ευρύτερης συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην κοινοτική νομοθετική διαδικασία (διαδικασία συνεργασίας),
- Ειδική πλειοψηφία (αντί της ομοφωνίας) για τη λήψη αποφάσεων στους βασικούς τομείς της ενιαίας αγοράς,
- Θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας, και
- Επέκταση της δράσης της Κοινότητας σε νέους τομείς (τεχνολογία, έρευνα και περιβάλλον).

Συνθήκη του Μάαστριχ

Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που υπεγράφη την 7.2.1992 στο Μάαστριχ και τέθηκε σε ισχύ την 1.11.1993, ήταν το αποτέλεσμα μακρών διαπραγματεύσεων μεταξύ των κρατών μελών, καθώς, ήδη από το 1988, εκδηλώθηκε η πολιτική βούληση για προώθηση της ολοκλήρωσης τόσο σε οικονομικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο. Κυρίαρχο πλαίσιο στο οποίο εντάσσονταν οι τάσεις, οι προτάσεις και τα σχέδια αναθεώρησης των Συνθηκών, υπήρξε η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ), ενώ παράλληλα συζητήθηκαν και υιοθετήθηκαν μεγάλες αλλαγές τόσο σε θεσμικά ζητήματα, όσο και στην ίδια τη διάρθρωση και τον χαρακτήρα της Κοινότητας.

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχ ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση και θεσπίστηκαν πρόσθετες πολιτικές, που προστέθηκαν στις αρχικές μορφές συνεργασίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ειδικότερα, εισήχθησαν η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και η συνεργασία στους τομείς Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων (ΔΕΥ). Έτσι, η Ένωση παρομοιάζεται με αρχαίο ναό που έχει τρεις πυλώνες, καθένας από τους οποίους αντιστοιχεί στους παραπάνω διακεκριμένους τομείς συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών (Ευρωπαϊκές Κοινότητες, ΚΕΠΠΑ, ΔΕΥ).

Τα σημαντικότερα θέματα που απασχόλησαν τη Διακυβερνητική Διάσκεψη αφορούσαν στα βασικά χαρακτηριστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η διεθνής νομική προσωπικότητα, η αρχή της επικουρικότητας στις σχέσεις της με τα κράτη μέλη, καθώς και η ιθαγένεια της Ένωσης. Στο θεσμικό πεδίο, έμφαση δόθηκε στη μείωση του δημοκρατικού ελλείμματος, με την περαιτέρω ενίσχυση της συμμετοχής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη νομοθετική διαδικασία, αλλά και από την καθιέρωση της συμμετοχής του, μαζί με το Συμβούλιο, στην εκλογή των μελών της Επιτροπής. Αποφασίστηκε επίσης η ίδρυση της Επιτροπής των Περιφερειών, του Πρωτοδικείου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.

Υπό το βάρος όλων αυτών των σοβորότατων ζητημάτων δεν υπήρχαν μεγάλα περιθώρια για τη διαμόρφωση και την υποστήριξη χωριστών θέσεων και ιδιαίτερων αιτημάτων από κάθε κράτος μέλος, πόσο μάλλον από τα μικρότερα κράτη όπως η Ελλάδα. Κατά την λόγω Διακυβερνητική επικράτησαν οι επιλογές των ισχυρότερων κρατών, στις οποίες προσάρμοσαν τις απόψεις τους και τα μικρότερα κράτη, προκειμένου να επιτευχθεί ο κυρίαρχος στόχος τους, που ήταν η δημιουργία της Ένωσης.

Οι μέγιστες αποκλίσεις μεταξύ των θέσεων των κρατών μελών και οι εντονότερες προσπάθειες διαπραγμάτευσης εντοπίστηκαν στο πεδίο της ΟΝΕ, καθώς η επίτευξη του στόχου αυτού προϋπέθετε μεταβίβαση κυριαρχικών αρμοδιοτήτων από τα κράτη μέλη στην Ένωση, και μάλιστα της αρμοδιότητας κοπής νομίσματος, ενός από τα βασικά σύμβολα της εθνικής κυριαρχίας. Έτσι, προέκυψε μια διαδικασία κατά φάσεις, η οποία θα επέτρεπε την έναρξη λειτουργίας της ΟΝΕ σε ευθετότερο χρόνο. Το γεγονός αυτό ικανοποιούσε σε μεγάλο βαθμό τα συμφέροντα όλων, σήμαινε όμως τη μεταβίβαση σε μια Ευρώπη πολλών ταχυτήτων και άνοιξε τον δρόμο για την «ευελιξία», την εισαγωγή δηλαδή στη Συνθήκη διατάξεων για την ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ ορισμένων κρατών μελών.

Για την Ελλάδα ήταν απόλυτη ανάγκη να εξασφαλίσει όσο το δυνατόν ευνοϊκότερους όρους σύγκλισης, ώστε να της επιτραπεί η συμμετοχή στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Εξίσου σημαντική όμως ήταν και η άσκηση πίεσης κατά τις διαπραγματεύσεις με σκοπό να προβλεφθούν στη Συνθήκη ελαστικότερα κριτήρια συμμετοχής στις μεταγενέστερες φάσεις της ΟΝΕ, ώστε να καταφέρει η χώρα μας να ενταχθεί εγκαίρως, έστω και στην τελευταία φάση. Οι προσπάθειες, όμως, επηρεασμού των εταίρων προς ένα ευνοϊκό για την Ελλάδα και τα άλλα μικρά κράτη αποτέλεσμα δεν απέδωσαν καρπούς κατά τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, αλλά μετατέθηκαν για το άμεσο, όπως αποδείχθηκε, μέλλον, καθώς και τα κριτήρια σύγκλισης και συμμετοχής στην ΟΝΕ απέμειναν να συζητηθούν και να αποφασισθούν στην απόμνηνη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Συνθήκη του Άμστερνταμ

Οι Συνθήκες για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες τροποποιήθηκαν εκ νέου από τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία υπεγράφη τον Οκτώβριο του 1997 και τέθηκε σε ισχύ από την 1^η Μαΐου του 1999. Ρυθμίστηκαν θέματα που είχαν μείνει ανοιχτά από την προηγούμενη Διακυβερνητική και αφορούσαν κυρίως την εμβάθυνση της ενοποίησης με την εξέλιξη της ΟΝΕ και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στο επίπεδο της χάραξης κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σε περισσότερους τομείς. Παράλληλα, άρχισε να προβάλλει έντονα και η προοπτική της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την προσχώρηση κρατών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Κατά τις διαπραγματεύσεις που οδήγησαν στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, βασική επιδίωξη της Ελλάδας ήταν να δοθεί βαρύτητα και προτεραιότητα στην εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ενοποίησης και όχι στη διεύρυνση της Ένωσης. Καθώς η εναρμόνιση των δύο στόχων (εμβάθυνση-διεύρυνση) αποδείχθηκε εξαιρετικά δυσχερής, οι θέσεις της χώρας μας

έκλιναν προς την ανάγκη να προηγηθεί εντατικό στάδιο προετοιμασίας για την ένταξη των υποψηφίων κρατών, με έμφαση στην επαρκή ενσωμάτωση του κοινοτικού κεκτημένου, ώστε να αποφευχθεί η εκ των υστέρων παραχώρηση μεταβατικών περιόδων και εξαιρέσεων. Αυτή είναι προφανώς μια πολιτική που ωφελεί περισσότερο τα μικρότερα κράτη μέλη, τα οποία προσδοκούν οικονομική ενίσχυση από την Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς η πραγματοποίηση της διεύρυνσης θα έχει άμεσες επιπτώσεις στην κατανομή των πόρων μεταξύ των κρατών μελών.

Από την άλλη πλευρά η χώρα μας τάχθηκε εναντίον της θέσπισης μιας γενικής ρήτρας ευελιξίας στη Συνθήκη, μιας γενικής ρύθμισης, δηλαδή, που θα επέτρεπε σε ορισμένα κράτη μέλη να «συνενώνονται» επιδιώκοντας αυξημένο βαθμό ολοκλήρωσης μεταξύ τους σε συγκεκριμένους τομείς. Οι υποστηρικτές της γενικής ρήτρας ανέτειναν ως δικλείδα ασφαλείας ότι τα σχήματα ευελιξίας-στενότερης συνεργασίας θα μπορούν να αναπτυχθούν κυρίως σε επιμέρους πολιτικές που συνδέονται με τον στόχο της ΟΝΕ, όπως η δημοσιονομική και η φορολογική όπου, άλλωστε, η συμμετοχή των κρατών μελών κατά στάδια είχε γίνει ήδη αποδεκτή.

Στο θεσμικό επίπεδο, η Ελλάδα συντάχθηκε με τις απόψεις που υποστήριζαν την περιστολή του δημοκρατικού ελλείμματος της Ένωσης, καθώς και την αποτελεσματικότητα, τη δημοκρατία και τη διαφάνεια στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων από τα κοινοτικά όργανα. Με γνώμονα την ισορροπία μεταξύ των κρατών μελών, δόθηκε έμφαση στις αναγκαίες προς τούτο θεσμικές ρυθμίσεις, οπότε κρίθηκε ως ορθότερη η επιλογή του ενός τουλάχιστον Επιτρόπου ανά κράτος μέλος, -χωρίς ο αριθμός των Επιτρόπων με την ίδια ιθαγένεια να υπερβαίνει τους δύο-, προβλήθηκαν αντιρρήσεις στην υιοθέτηση του πληθυσμιακού κριτηρίου για τη στάθμιση των ψήφων στο Συμβούλιο, ενώ επιδιώχθηκε και η διατήρηση του δικαιώματος της αρνησικυρίας, όταν θίγονται ζωτικά εθνικά συμφέροντα.

Ειδικότερα, τα επιχειρήματα ιδιαίτερου ελληνικού ενδιαφέροντος, που προβλήθηκαν κατά τις διαπραγματεύσεις, απέβλεπαν στα εξής:

- να συμπεριληφθεί στη Συνθήκη ρήτρα που θα προβλέπει την αμοιβαία συνδρομή για την προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και των κρατών μελών και τη συλλογική αντιμετώπιση τοπικών κρίσεων και αναφλέξεων,
- να προβλεφθεί η σύνδεση της ΟΝΕ με την κοινωνική συνοχή και την πολιτική απασχόλησης, ώστε να ενισχυθεί η κοινωνική και οικονομική πολιτική,
- να συμπεριληφθεί στη Συνθήκη ρήτρα για τη στήριξη των νησιώτικων περιοχών της Ένωσης, και
- να ενισχυθεί η θέση του ευρωπαϊκού πολίτη και να καταρτισθεί χάριτης θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Η Ελλάδα κατόρθωσε να επηρεάσει τις τελικές αποφάσεις στη Διακυβέρνηση υπέρ των θέσεων της, κυρίως αυτών που αφορούν τον πολίτη, την ασφάλεια των συνόρων, τη συνεργασία στις εσωτερικές υποθέσεις και την κοινωνική πολιτική. Δεν πέτυχε, όμως, μαζί με άλλα κράτη, να προωθήσει μια πολιτική ευρωπαϊκής άμυνας, καθώς και την πλήρη υπαγωγή στους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, της κυκλοφορίας προσώπων, προσφύγων και μεταναστών.

Συνθήκη της Νίκαιας

Η πλέον πρόσφατη τροποποίηση των Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες έλαβε την τελική της μορφή και υπεγράφη από τους αρχηγούς κρατών μελών και κυβερνήσεων στις 26 Φεβρουαρίου του 2001, στη Νίκαια της Γαλλίας, μετά την ολοκλήρωση της Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Η Συνθήκη της Νίκαιας δεν έχει τεθεί ακόμη σε ισχύ, καθώς απαιτείται να κυρωθεί από όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, δηλαδή τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους συνταγματικούς κανόνες.

Στην Ελλάδα, η διαδικασία της κύρωσης ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο του 2002.

Κατά τις σχετικές διαπραγματεύσεις έγινε σαφές ότι η διαδικασία αναθεώρησης των Συνθηκών εισήλθε σε νέα φάση, καθώς δεν μπορούν να διακριθούν σαφώς οι θέσεις του κάθε κράτος μέλους στη διαπραγμάτευση, παρά μόνο σε θέματα που το κράτος, για συγκεκριμένους λόγους, ευθέως διαφοροποιείται από τα υπόλοιπα. Διαμορφώνονται, λοιπόν, ομάδες συμφερόντων, στις οποίες προσχωρούν τα μέρη ανάλογα με το βαθμό σύγκλισης των απόψεων τους προς μια κοινή θέση. Συχνά, ο διαχωρισμός λαμβάνει τη μορφή αντίθεσης μεταξύ μικρών και μεγάλων κρατών. Εφόσον η αναθεώρηση των Συνθηκών πραγματοποιείται με ομόφωνη απόφαση των κρατών μελών, οι λύσεις που αναζητούνται κατά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη πρέπει να είναι γενικά αποδεκτές, ώστε να εκφράζουν με τον πιο ασφαλή τρόπο τις ευαίσθητες διακριτικές ισορροπίες που διαμορφώνονται και τη συναίνεση των κρατών μελών.

Κεντρικό ζήτημα τις τελευταίας Διακυβερνητικής ήταν η αντιμετώπιση της επικείμενης διεύρυνσης, με την υιοθέτηση των αναγκαίων θεσμικών μεταρρυθμίσεων για την υποδοχή των νέων μελών, χωρίς να επηρεαστεί η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της Ένωσης, η εξέλιξη της και η πορεία της προς πιο προωθημένες μορφές ενοποίησης. Επειδή δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς θα γίνουν οι προσχωρήσεις, η Συνθήκη προέβλεψε τις αρχές και τις μεθόδους εξέλιξης του κοινοτικού συστήματος σε συνάρτηση με τη διεύρυνση της Ένωσης. Έτσι, από την 1/1/2005 θα ισχύει για τη σύνθεση της Επιτροπής η αρχή «ένας Επίτροπος ανά κράτος μέλος» μέχρι να φθάσει η Ένωση τα 27 κράτη μέλη, οπότε θα επανεξεταστεί το θέμα, με σκοπό τον καθορισμό ανώτατου ορίου που θα βασίζεται στην ισότιμη εκ περιτροπής εκπροσώπηση των κρατών μελών.

Στο ζήτημα της εκ νέου στάθμισης του αριθμού των ψήφων που έχει κάθε κράτος στο Συμβούλιο, η χώρα μας διατύπωσε αντιρρήσεις,

καθώς έκρινε ότι κάτι τέτοιο δεν ήταν αναγκαίο, ενόψει της ιστορικής και πολιτικής σημασίας που αποτύπωνε ο ισχύων συσχετισμός δυνάμεων. Η Συνθήκη της Νίκαιας αύξησε τον αριθμό των ψήφων όλων των κρατών μελών από το 2004, σε μεγαλύτερο, ωστόσο, ποσοστό για τα μεγαλύτερα σε πληθυσμό κράτη. Επίσης, θα τροποποιηθεί το σύστημα λήψης αποφάσεων με ειδική πλειοψηφία, οπότε θα απαιτείται η απόφαση να συγκεντρώνει την υποστήριξη όχι απλώς της πλειοψηφίας των κρατών μελών, αλλά και του 62% τουλάχιστον του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης. Ως προς την επέκταση της ειδικής πλειοψηφίας σε νέους τομείς, την οποία υποστήριξε η χώρα μας, έγινε εν μέρει αποδεκτή, καθώς διατηρήθηκε η ομοφωνία σε σημαντικά θέματα (δημοσιονομικά, κοινωνική πολιτική, άσυλο, μετανάστευση, συνοχή, περιφερειακή πολιτική).

Μεταξύ των επίσημων ελληνικών θέσεων, όπως εκφράστηκαν σε δύο Μνημόνια που απέστειλε η ελληνική αντιπροσωπεία στον Γενικό Γραμματέα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης, σαφής ήταν η βούληση για ενίσχυση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του ρόλου του στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αφού μία τέτοια επιλογή θα επιβεβαίωνε το δημοκρατικό χαρακτήρα της Ένωσης. Στην αναθεωρημένη Συνθήκη οι αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου διευρύνονται με την επέκταση του πεδίου εφαρμογής της διαδικασίας συναπόφασης και με την πρόβλεψη να λαμβάνονται με τη σύμφωνη γνώμη του οι αποφάσεις για ενισχυμένη συνεργασία σε συγκεκριμένους τομείς. Ενόψει, εξάλλου, της διεύρυνσης, θα εφαρμοσθεί από τις ευρωεκλογές του 2004 μία νέα κατανομή εδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, όπου ο μέγιστος αριθμός ευρωβουλευτών θα ανέρχεται σε 732 (από 700 σύμφωνα με τα ισχύοντα).

Η Ελλάδα απέδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάγκη αναμόρφωσης του συστήματος απονομής της δικαιοσύνης για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εκδίκαση των υποθέσεων. Πραγματικά, η νέα Συνθήκη προσχώρησε σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις που αφορούν όχι μόνο τη σύνθεση του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, αλλά και

τη διαδικασία ψήφισης του κανονισμού διαδικασίας, τη δυνατότητα σύστασης νέων δικαιοδοτικών τμημάτων στο Πρωτοδικείο και την κατανομή αρμοδιοτήτων μεταξύ Δικαστηρίου και Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Σε ένα από το πιο ακανθώδη ζητήματα για το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, την «ευελιξία» ή στενότερη συνεργασία, η Ελλάδα, όπως και τα υπόλοιπα μικρά κράτη της Ένωσης, τάχθηκε υπέρ της άποψης να προβλεφθούν αυστηρότερα θεσμικά αντίβαρα στην καθιέρωση ενισχυμένης συνεργασίας από ορισμένα κράτη. Οι τροποποιημένες διατάξεις του σχετικού κεφαλαίου της Συνθήκης ακολουθούν εν πολλοίς την πρόταση αυτή, αν και προχωρούν σε διεύρυνση των δυνατοτήτων καθιέρωσης μιας τέτοιας συνεργασίας, από την άποψη του πεδίου εφαρμογής.

Εκτενής υπήρξε, τέλος, η συζήτηση γύρω από το νομικό καθεστώς του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος συντάχθηκε με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κολωνίας (Ιούνιος 1999), από τη Συνέλευση αντιπροσώπων των κρατών μελών και των κοινοτικών οργάνων. Η απόφαση που ελήφθη στη Νίκαια δεν προσέδωσε δεσμευτικό χαρακτήρα στο Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ο οποίος κατόπιν αυτού δεν προσαρτήθηκε ως Πρωτόκολλο στη νέα Συνθήκη. Παρά το διακηρυκτικό του χαρακτήρα, ο Χάρτης αποτελεί κείμενο κεφαλαιώδους σημασίας, εφόσον ενισχυθεί η δεσμευτικότητά του στο μέλλον.

Γεγονός είναι, πάντως, ότι για μία ακόμη φορά έμειναν πολλά ζητήματα να συζητηθούν σε νέα Διακυβερνητική, το 2004. Τα σημαντικότερα από αυτά αφορούν στον ομοσπονδιακό ή μη χαρακτήρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην ουσιαστική διεύρυνση, στην απλοποίηση-ενοποίηση των κειμένων των Συνθηκών, καθώς και στη σαφή οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της Ένωσης και των κρατών μελών.

3.3 Οι περιφέρειες στη νέα οικονομία-κατευθύνσεις

Στις 12 Ιουλίου 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε ένα σχέδιο κατευθυντηρίων γραμμών για τις νέες καινοτόμες δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης. Το σχέδιο αυτό έχει ως άξονα τα ακόλουθα τρία θέματα:

- η περιφερειακή οικονομία βασιζόμενη στη γνώση και στην τεχνολογική καινοτομία
- e-Europe: η κοινωνία των πληροφοριών στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης
- η περιφερειακή ταυτότητα και η αειφόρος ανάπτυξη.

Επί τη βάση της πείρας που έχει αποκτηθεί κατά το παρελθόν, η Επιτροπή επιθυμεί να ενισχύσει τις διασυνδέσεις με τα προγράμματα των στόχων 1 και 2 των Διαρθρωτικών Ταμείων. Για το σκοπό αυτό, προτείνει να οργανωθεί η συνεργασία μεταξύ των υπευθύνων των καινοτόμων δράσεων και των υπευθύνων των προγραμμάτων των στόχων 1 και 2. Για να απλουστευθεί και να καταστεί διαφανέστερη η διαχείριση αυτών των δράσεων, η Επιτροπή τάσσεται υπέρ της προσέγγισης κατά προγράμματα, αντί της προσέγγισης κατά μεμονωμένα έργα.

Η δρομολόγηση της νέας αυτής «γενιάς» καινοτόμων δράσεων βασίζεται στις κανονιστικές ρυθμίσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων για την περίοδο 2000-2006, που έχουν εγκριθεί από το Συμβούλιο Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Εγγράφεται στο πλαίσιο μιας σφαιρικής στρατηγικής ενίσχυσης της ευρωπαϊκής ανταγωνιστικότητας.

Για τις μειονεκτικές περιφέρειες, ο ρόλος των καινοτόμων δράσεων ως «εργαστηρίων ιδεών» είναι αναντικατάστατος. Πράγματι, λόγω των δημοσιονομικών απαιτήσεων, ο πειραματισμός είναι συχνά περιορισμένος στις κυριότερες δράσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων.

Κατά συνέπεια, οι καινοτόμες δράσεις πρέπει να εξακολουθήσουν να προσφέρουν στους περιφερειακούς παράγοντες το «χώρο διακινδύνευσης» ο οποίος ενίοτε τους λείπει, και ο οποίος τους είναι σήμερα περισσότερο από ποτέ απαραίτητος για να μπορούν να ανταποκρίνονται στις προκλήσεις της νέας οικονομίας. Τα αποτελέσματά τους θα δώσουν δυναμική ώθηση στο σύνολο των περιφερειακών παρεμβάσεων.

Αυτή η άκρως ενδιαφέρουσα αποστολή πρόκειται να πραγματοποιηθεί με σχετικά περιορισμένα μέσα: 0,4% του προϋπολογισμού του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, δηλαδή περίπου 400 εκατ. Ευρώ, πράγμα που αποκλείει οποιαδήποτε μεγάλη κλίμακας υλοποίηση, και δεν επιτρέπει παρά μόνο τη χάραξη νέων στρατηγικών και το πειραματικό στάδιο έργων.

Αφού θα έχουν εκφράσει τη γνώμη τους τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το τελικό κείμενο των κατευθυντηρίων γραμμών αναμένεται ότι θα εγκριθεί πριν το τέλος του τρέχοντος έτους, καθιστώντας επίκτητη τη διαβίβαση των πρώτων περιφερειακών προγραμμάτων καινοτόμων δράσεων πριν από τις 31 Μαΐου 2001.

Για να ενισχύσει την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα στο διεθνή στίβο, η Ένωση στηρίζει την μετάβαση των περιφερειακών και τοπικών επιχειρήσεων και αυτοδιοικήσεων προς έναν τρόπο λειτουργίας στον οποίο οι γνώσεις και η τεχνολογική καινοτομία καταλαμβάνουν επίκεντρη θέση. Πρέπει να εκπονηθούν επιχειρησιακά μέσα, και να τεθούν στη διάθεση των διαφόρων παραγόντων, για να τους βοηθήσουν να επιτύχουν αυτή τη μετάλλαξη.

Αυτό είναι μάλλον αναγκαίο επειδή οι λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες παρουσιάζουν καθυστέρηση όσον αφορά την καινοτομία, καθώς επίσης και όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες των πληροφοριών. Οι τεχνολογίες όμως ακριβώς αυτές έχουν τις πιθανότητες να τους προσφέρουν τα μέσα ώστε να καλύψουν την καθυστέρησή τους, υπό την προϋπόθεση ότι οι περιφερειακοί οικονομικοί παράγοντες θα είναι

ικανοί να εφαρμόσουν τις καινοτόμες μεθόδους για να εκμεταλλευθούν αυτές τις ευκαιρίες.

Οι καινοτόμες δράσεις βρίσκονται στο σταυροδρόμι αυτών των απαιτήσεων. Αποτελούν ένα χώρο πειραματισμού, χάρη στον οποίο θα καταστεί εφικτή η βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων των στόχων προτεραιότητας 1, 2 και 3 ενισχύοντας εκεί το ρόλο που διαδραματίζουν οι άυλες και πνευματικές πτυχές του περιφερειακού ανταγωνισμού, όπως είναι η δικτύωση, τα εταιρικά σχήματα μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού τομέα. Οι μεταφορές τεχνολογίας, το επιχειρηματικό πνεύμα κλπ.

Τα τρία θέματα

Η Επιτροπή προτείνει να συγκεντρωθούν οι καινοτόμες δράσεις της περιόδου 2000-2006 γύρω από τα ακόλουθα τρία θέματα:

- ✓ η περιφερειακή οικονομία βασιζόμενη στην γνώση και στην τεχνολογική καινοτομία
- ✓ η κοινωνία των πληροφοριών στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης
- ✓ η περιφερειακή ταυτότητα και η αειφόρος ανάπτυξη.

Η πείρα που έχει αποκτηθεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης περιόδου έχει δείξει, πράγματι, ότι οι λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες έχουν την τάση να επενδύουν ανεπαρκώς σ' αυτούς τους τρεις τομείς. Όσο για τα πιλοτικά έργα διαπεριφερειακής συνεργασίας (Recite, Ecos-Ouverture και Terra) και αστικής ανάπτυξης του παρελθόντος, εντάσσονται εφεξής στις κοινοτικές πρωτοβουλίες Interreg και Urban.

Η τόνωση της περιφερειακής οικονομίας επί τη βάσει της τεχνολογικής γνώσης και καινοτομίας

Το τεχνολογικό χάσμα μεταξύ ευημερουσών και μειονεκτικών περιφερειών είναι κατά πολύ σημαντικότερο από τη διαφορά ΑΕΠ. Το χάσμα είναι επίσης εντυπωσιακό σε όρους θέσεων απασχόλησης στις νέες τεχνολογίες: 14,6% του ενεργού πληθυσμού στις 25 περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, έναντι μόλις λίγο περισσότερο από 4% στις 25 πτωχότερες περιφέρειες.

Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να βοηθήσει τις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες για να αναπτύξουν τα ανταγωνιστικά τους πλεονεκτήματα επί τη βάσει της τεχνολογικής καινοτομίας. Η πρωτοβουλία συνεργασίας «από τη βάση προς την κορυφή» μεταξύ του δημόσιου τομέα, των οργανισμών που είναι υπεύθυνοι για την τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη και των επιχειρήσεων θα επιτρέψει τη δημιουργία περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας υψηλών επιδόσεων, κύριος στόχος των οποίων θα είναι η βελτίωση της διάδοσης των γνώσεων και της ενσωμάτωσης στον παραγωγικό ιστό.

Η ανάπτυξη των εφαρμογών της κοινωνίας των πληροφοριών στην υπηρεσία της περιφερειακής ανάπτυξης

Οι καινοτόμες δράσεις στον τομέα αυτό θα έχουν ως στόχο να θέσουν την δύναμη των δικτύων πληροφοριών και επικοινωνίας στην υπηρεσία του γεωγραφικού και οικονομικού απεγκλωβισμού των μειονεκτικών περιφερειών. Οι εν λόγω περιφέρειες πρέπει να βοηθηθούν για να συμμετάσχουν πλήρως στην ψηφιακή οικονομία. Το ηλεκτρονικό εμπόριο και οι ηλεκτρονικές επιχειρηματικές δραστηριότητες προσφέρουν στις ΜΜΕ των περιοχών αυτών τελείως πρωτόγνωρες δυνατότητες επέκτασης των ζωνών δραστηριότητάς τους. Όσο για τους κατοίκους αυτών των περιφερειών, μπορούν να επωφεληθούν από τις τηλεματικές εφαρμογές, για να αξιοποιήσουν τα

πλεονεκτήματά τους και να μειώσουν τις αδυναμίες τους που συνδέονται με την γεωγραφική τους θέση ή την προσωπική τους κατάσταση.

Θα πρέπει να χαραχθούν νέες περιφερειακές στρατηγικές ούτως ώστε:

- ✓ να ευαισθητοποιηθεί και να δικτυωθεί το σύνολο των περιφερειακών παραγόντων που συμμετέχουν στην κοινωνία των πληροφοριών
- ✓ να αξιοποιηθούν τα κέντρα δεξιοτήτων που αντιστοιχούν στις ιδιαιτερότητες των εν λόγω περιφερειών.

Προώθηση της συνοχής και της ανταγωνιστικότητας μέσω μια ενοποιημένης προσέγγισης των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών δράσεων υπέρ της περιφερειακής ταυτότητας και της αειφόρου ανάπτυξης

Επιπλέον από τον οικονομικό της ιστό, μια περιφέρεια μπορεί να διαθέτει και άλλα πλεονεκτήματα, όπως τον πολιτισμό της (κληρονομιά, παραδόσεις, βιοτεχνία, πολιτιστική ποικιλιομορφία), τις ιδιαίτερες δεξιότητές της, τη στρατηγική της θέση, ένα εξαιρετικό περιβάλλον, σχολικές υποδομές, ποιοτικά περιφερειακά προϊόντα, γαστρονομία, κλπ. Είναι προς το συμφέρον των περιφερειών να αξιοποιήσουν μια αειφόρο και ανταγωνιστική οικονομία, και για να βελτιώσουν το πλαίσιο διαβίωσης και το επαγγελματικό περιβάλλον των κατοίκων τους.

Ενώ οι αραιοκατοικημένες περιφέρειες μπορούν να αντισταθμίσουν τις σχετικές οικονομικές αδυναμίες τους χάρη σε καλύτερη ποιότητα ζωής, οι πόλεις οφείλουν να βελτιώσουν το περιβάλλον τους, προσφεύγοντας σε μεγαλύτερο βαθμό σε νέες τεχνολογίες. Οι καινοτόμες δράσεις πρέπει να διερευνήσουν αυτές τις δυνατότητες.

Μια νέα μέθοδος υλοποίησης

Οι περιφερειακές αρχές των οποίων οι περιφέρειες περιλαμβάνουν μία περιοχή ή ένα μέρος της περιφέρειας τους υπαγόμενα στους στόχους 1 και 2 θα προσκληθούν να υποβάλλουν στην Επιτροπή μια πρόταση προγράμματος καινοτόμων δράσεων το αργότερο μέχρι τις 31 Μαΐου εκάστου έτους, στο διάστημα 2001 έως 2005.

Η Επιτροπή προτείνει για την περιφερειακή αρχή να είναι επίσης και η αρχή διαχείρισης του προγράμματος.

Η μέγιστη διάρκεια κάθε προγράμματος θα είναι δύο έτη. Το πρόγραμμα θα εκπονείται από μία επιτροπή καθοδήγησης στο πλαίσιο ενός διευρυμένου εταιρικού σχήματος, το οποίο θα περιλαμβάνει επίσης τον ιδιωτικό τομέα και τις αρμόδιες αρχές για τα προγράμματα των στόχων 1 και 2. Κατά γενικό κανόνα, οι περιφερειακές αρχές θα πρέπει να αποδεικνύουν ότι οι πρωταγωνιστές της περιφέρειας-του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα-είναι διαθετειμένοι να συμμετάσχουν στη δράση.

Ο προϋπολογισμός που διατίθεται για τις καινοτόμες δράσεις κατά την περίοδο 2000-2006 ανέρχεται σε περίπου 400 εκατ. ευρώ. Η χρηματοδοτική συνδρομή της Επιτροπής θα μπορεί να κυμαίνεται μεταξύ 0,3 και 3 εκατ. ευρώ για κάθε πρόγραμμα. Στις περιφέρειες του στόχου 1, η συγχρηματοδότηση θα μπορεί να φτάνει το 80% του συνολικού κόστους. Στις περιφέρειες του στόχου 2, το μέγιστο ποσοστό της συγχρηματοδότησης θα είναι κανονικά 50%, θα μπορεί όμως να φθάσει μέχρι το 60% σε περιπτώσεις δεόντως αιτιολογημένες οι οποίες παρουσιάζουν κοινοτικό ενδιαφέρον.

Για την επιλογή των προγραμμάτων που δικαιούνται χρηματοδότησης, θα ληφθεί υπόψη η τήρηση των ακόλουθων δέκα κριτηρίων:

- ✓ ποιότητα της πρότασης: σαφήνεια της στρατηγικής και καινοτόμος χαρακτήρας
- ✓ δυνατότητες επιρροής στα προγράμματα «καθιερωμένης πρακτικής»
- ✓ εναρμόνιση μεταξύ των στόχων και των πόρων
- ✓ αναμενόμενες επιπτώσεις όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό και την οικονομική διαφοροποίηση
- ✓ συμβολή του ιδιωτικού τομέα
- ✓ κινητοποίηση και ποιότητα των εταίρων
- ✓ συγκεκριμένος τρόπος συνεργασίας με τις αρχές διαχείρισης των προγραμμάτων «καθιερωμένης πρακτικής»
- ✓ επιπτώσεις μετά το τέλος του προγράμματος
- ✓ δυνατότητα μεταφοράς των αποτελεσμάτων
- ✓ συνέργειες με τις λοιπές κοινοτικές πολιτικές.

Ανταλλαγή εμπειριών και δίκτυα

Η Επιτροπή θα στηρίξει χρηματοδοτικώς τη δημιουργία δικτύων συνεργασίας και ανταλλαγής εμπειριών, συμπεριλαμβανομένων επισκέψεων παρουσίασης, σεμιναρίων, μελετών και ανταλλαγών προσωπικού.

Οι ανταλλαγές αυτές θα μπορούν να πραγματοποιούνται με όλες τις περιφέρειες της Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένων των πλέον αναπτυγμένων. Θα μπορούν, κατά περίπτωση, να στηρίζονται ή να τα λαμβάνουν ως παράδειγμα στα υφιστάμενα δίκτυα τα οποία έχουν δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια της προηγούμενης περιόδου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Κατά τη μακρά ιστορική της πορεία, η Ευρωπαϊκή κοινότητα των Έξι δέχτηκε στους κόλπους της νέα μέλη από τη βόρεια και νότια Ευρώπη, κατά κύριο λόγο. Έτσι, το 1973, εισήλθαν η Βρετανία, η Δανία και η Ιρλανδία, ακολούθησε ο ευρωπαϊκός νότος με την Ελλάδα το 1981, την Ισπανία και την Πορτογαλία το 1986, ενώ εννέα χρόνια αργότερα, προσχώρησαν η Αυστρία, η Σουηδία και η Φιλανδία. Στις αρχές του νέου αιώνα, η υποψηφιότητα δώδεκα νέων μελών προβλέπεται να αυξήσει τον πληθυσμό της Ένωσης κατά 105 εκατομμύρια πολίτες και την έκτασή της κατά 34%. Τέλος, η υποψηφιότητα της Τουρκίας διανοίγει την προοπτική να διευρυνθεί η Ένωση και πέρα από τα στενά γεωγραφικά όρια της ευρωπαϊκής ηπείρου. Πρόκειται για εγχείρημα ασυγκρίτως πιο φιλόδοξο όσων προηγήθηκαν, καθώς αφορά την ενσωμάτωση χωρών με πολύ σημαντικές διαφορές σε οικονομικό, πολιτικό και πολιτιστικό επίπεδο και επιδιώκει να εξασφαλίσει σταθερότητα, δημοκρατία και ευημερία για τα νέα μέλη της. Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο το γεγονός ότι η επόμενη Διεύρυνση έχει πλέον εξελιχθεί σε πολιτική προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.1 Διαδικασίες διεύρυνσης και ενταξιακών διαπραγματεύσεων

Η πραγματοποίηση της Διεύρυνσης αποφασίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης, όπου τέθηκαν τα κριτήρια που οφείλουν να πληρούν οι υποψήφιοι χώρες:

1. Υπαρξη σταθερών θεσμών που εγγυώνται τη δημοκρατία, το κράτος δικαίου, τα ανθρώπινα δικαιώματα, τον σεβασμό και την προστασία των μειονοτήτων (πολιτικό κριτήριο).
2. Υπαρξη βιώσιμης οικονομίας της αγοράς και ικανότητα αντιμετώπισης των πιέσεων του ανταγωνισμού και των δυνάμεων της αγοράς στο εσωτερικό της Ένωσης (οικονομικά κριτήρια).
3. Ικανότητα της χώρας να επωμισθεί τις υποχρεώσεις του μέλους, συμπεριλαμβανομένης της υιοθέτησης των στόχων της πολιτικής, οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

Το Πρόγραμμα Δράσης «Agenda 2000», που παρουσίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιούλιο 1997, περιείχε πρόταση για έναρξη διαπραγματεύσεων με έξι χώρες: Εσθονία, Πολωνία, Ουγγαρία, Σλοβενία, Τσεχία, Κύπρο. Οι διαπραγματεύσεις άρχισαν στις 31 Μαρτίου 1998. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στο Ελσίνκι, τον Δεκέμβριο του 1999, αποφάσισε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με άλλες έξι χώρες από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη (χώρες ΚΑΕ): Λεττονία, Λιθουανία, Σλοβακία, Βουλγαρία, Ρουμανία και Μάλτα. Η έναρξη αυτών των διαπραγματεύσεων έγινε στις 15 Φεβρουαρίου 2000. Επιπλέον, αναγνώρισε στην Τουρκία την ιδιότητα της υποψήφιας για ένταξη χώρας.

Τον Δεκέμβριο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας κατέληξε σε έναν ενδεικτικό «χάρτη πορείας» για να επιταχυνθεί η ενταξιακή διαδικασία, ενώ στο Γκαίτεμποργκ, έξι μήνες αργότερα, τέθηκε ως στόχος-η ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων ως το τέλος του 2002 και η συμμετοχή των υποψήφιων χωρών, ως κρατών μελών πλέον, στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο το 2004. Η εκτίμηση είναι ότι τον στόχο θα εκπληρώσουν δέκα χώρες, πλην της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας, για τις οποίες αποφασίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάακεν η υιοθέτηση «χάρτη πορείας» κατά το πρότυπο της Νίκαιας και η έναρξη διαπραγματεύσεων για όλα τα κεφάλαια.

Μέσω των διαπραγματεύσεων καθορίζονται οι όροι με τους οποίους το υποψήφιο κράτος θα ενταχθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή, ο τρόπος υιοθέτησης, ενσωμάτωσης και εφαρμογής του κοινοτικού κεκτημένου είτε από τη στιγμή της ένταξης, είτε σε αργότερο χρονικό σημείο, εφόσον γίνει δεκτή κάποια μεταβατική περίοδος.

Το **κοινοτικό κεκτημένο** συνίσταται στο πλέγμα των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που κατοχυρώνονται στο ισχύον πρωτογενές (Συνθήκες) και παράγωγο (ειδικοί κανόνες που θεσπίζονται βάσει των Συνθηκών) Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Χωρίζεται σε τριάντα ένα κεφάλαια, το κάθε ένα από τα οποία αφορά έναν ειδικό τομέα της κοινοτικής πραγματικότητας.

Οι διαπραγματεύσεις διεξάγονται μεταξύ του **Συμβουλίου** και της κυβέρνησης κάθε υποψήφιου μέλους. Το Συμβούλιο αποφασίζει με ομοφωνία πάνω στο σχέδιο Κοινής Θέσης που υποβάλλει η Επιτροπή για το εκάστοτε υπό διαπραγμάτευση κεφάλαιο. Εν συνεχεία, αφού ληφθεί υπόψη και η διαπραγματευτική θέση της υποψήφιας χώρας, αποφασίζεται στο πλαίσιο των Διακυβερνητικών Διασκέψεων Προσχώρησης το προσωρινό «κλείσιμο» των κεφαλαίων.

Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** είναι επιφορτισμένη με την προετοιμασία των διαπραγματεύσεων και την παρακολούθηση της συμμόρφωσης των υποψήφιων χωρών με τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά στην πλήρωση των κριτηρίων της Κοπεγχάγης, την εναρμόνιση με το κοινοτικό κεκτημένο και την τήρηση των προτεραιοτήτων της Εταιρικής Σχέσης. Οι σχετικές εκτιμήσεις της παρουσιάζονται στις Ετήσιες Εκθέσεις Προόδου που υποβάλλονται για κάθε μία από τις υποψήφιες χώρες.

Το **Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο** ενημερώνεται για την πορεία της Διεύρυνσης και θα εγκρίνει τις Συνθήκες Προσχώρησης των υποψήφιων χωρών.

4.2 Ενταξιακή στρατηγική

Τα βασικά στοιχεία της ενταξιακής στρατηγικής είναι τα ακόλουθα:

1. **Ευρωπαϊκή Συμφωνία (ή Συμφωνία Σύνδεσης):** Θέτει το νομικό πλαίσιο των διμερών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις υποψήφιες χώρες. Τα όργανα της είναι το Συμβούλιο Σύνδεσης και η Επιτροπή Σύνδεσης που παρακολουθούν την πρόοδο της υποψήφιας χώρας ως προς την πλήρωση των ενταξιακών κριτηρίων. Παράλληλα, λειτουργούν οι Μεικτές Κοινοβουλευτικές Επιτροπές, στο πλαίσιο των οποίων συναντώνται μέλη του Ευρωκοινοβουλίου με μέλη του Κοινοβουλίου της υποψήφιας χώρας.

2. **Εταιρική Σχέση:** Περιλαμβάνει τις βραχυπρόθεσμες και μεσοπρόθεσμες προτεραιότητες στις οποίες η υποψήφια χώρα οφείλει να ανταποκριθεί. Η τελευταία εκπονεί το Εθνικό Πρόγραμμα για την υιοθέτηση του κεκτημένου, με το οποίο καθορίζει τους τρόπους, το χρονικό πλαίσιο και τα μέσα για την εκπλήρωση των παραπάνω προτεραιοτήτων.

3. **Προενταξιακή Βοήθεια:** Συνδέεται άμεσα με την πρόοδο της υποψήφιας χώρας. Τα μέσα από τα οποία προέρχεται η χρηματοδότηση των υποψηφίων είναι τα ακόλουθα:

- ✓ Phare: Η βοήθεια εστιάζεται στην ενίσχυση του θεσμικού υπόβαθρου και της διοικητικής ικανότητας των υποψηφίων, καθώς και σε προγράμματα που συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική συνοχή.
- ✓ SAPARD (Special Accession Programme of Agriculture and Rural Deveelopment): Χρηματοδοτεί προγράμματα αγροτικής και περιφερειακής ανάπτυξης.
- ✓ ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-Accession): Στοχεύει στην εναρμόνιση των υποδομών των υποψηφίων προς τα κοινοτικά πρότυπα, ιδίως στους τομείς του περιβάλλοντος και των μεταφορών.

4. Συμμετοχή σε Κοινοτικά Προγράμματα: Αποσκοπεί στην εξοικείωση των υποψηφίων χωρών με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.3 Οι ελληνικές θέσεις

Η Ελλάδα αντιλαμβάνεται ότι η Διεύρυνση συνιστά ένα ιστορικό εγχείρημα και μία πολιτική αναγκαιότητα για την εξέλιξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως μέλος του Συμβουλίου, θεσμού με κυρίαρχο ρόλο στη διαδικασία της Διεύρυνσης, έχει εργασθεί σε όλα τα επίπεδα για την προώθηση του στόχου αυτού και την έγκαιρη ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων μέσα στο καθορισμένο χρονοδιάγραμμα. Με τη Διεύρυνση συμφωνεί, εξάλλου, το 70% των Ελλήνων, ποσοστό που ξεπερνά κατά πολύ το μέσο όρο των κρατών μελών (πρόσφατη έρευνα «Ευρωβαρόμετρο»).

Η θετική ελληνική στάση υπαγορεύθηκε σε μεγάλο βαθμό από την προοπτική ένταξης της Κύπρου, αλλά σε καμία περίπτωση δεν εξαντλείται σε μια αυστηρή ωφελιμιστική πολιτική αντιμετώπισης εθνικών θεμάτων. Η Ελλάδα θεωρεί ότι η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση μπορεί να επιδράσει καταλυτικά στην επίλυση του πολιτικού της προβλήματος. Ήδη, η ενταξιακή προοπτική της Κύπρου έδωσε μια άλλη διάσταση στο Κυπριακό, εμπλέκοντας ως ένα βαθμό σε αυτό και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ένωση, βέβαια, θεωρεί ότι το πρόβλημα θα πρέπει να λυθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας του ΟΗΕ. Οποσδήποτε, όμως, αποτελεί θετικό στοιχείο η αναφορά στην Έκθεση Προόδου του Γενικού Γραμματέα για την Κύπρο, το 2001, ότι η διαδικασία υπό την αιγίδα του Οργανισμού και η ενταξιακή διαδικασία της Κύπρου αλληλοενισχύονται. Περαιτέρω, τα Συμπεράσματα του Ελσίνκι αποσυνδέουν την προσχώρηση από προηγούμενη επίλυση του πολιτικού προβλήματος. Με αυτό το σκεπτικό, άλλωστε, το Ελληνικό Κοινοβούλιο έχει διακηρύξει ότι δεν πρόκειται να κυρώσει Συνθήκη Προσχώρησης για Διεύρυνση που δεν θα περιλαμβάνει την Κύπρο.

Στο πλαίσιο της προώθησης της ειρήνης και της σταθερότητας στη Μεσόγειο, η Ελλάδα υποστηρίζει ένθερμα και την ενταξιακή προοπτική της Τουρκίας. Η συμβολή της μάλιστα στην ολοκλήρωση της προενταξιακής στρατηγικής της Τουρκίας υπήρξε ιδιαίτερα θετική, ενώ παρέχει σταθερά στην Τουρκία τεχνική βοήθεια για τη μεταφορά κοινοτικής τεχνογνωσίας. Η προσέγγιση της Τουρκίας στην Ευρώπη γίνεται υπό τους όρους του κεκτημένου και των κριτηρίων της Κοπεγχάγης. Συνεπώς, η ευρωπαϊκή κατεύθυνση της Τουρκίας θα μπορούσε να δρομολογήσει αλλαγές στη στάση της, ιδίως ως προς το ζήτημα της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών στο πνεύμα του Ελσίνκι.

Από την πρώτη στιγμή, η Ελλάδα στήριξε την ενταξιακή πορεία της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας και σταθερά προωθεί τη συνεργασία για την παροχή της απαραίτητης για την εναρμόνιση με το κεκτημένο κοινοτικής τεχνογνωσίας. Επιπλέον, συνέβαλε στην άρση του καθεστώτος θεωρήσεων - για τις μετακινήσεις των Βουλγάρων και Ρουμάνων πολιτών στο χώρο Σέγκεν. Εξάλλου, όταν έγινε εμφανής η αδυναμία των δύο χωρών να προσχωρήσουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση έως το 2004, η Ελλάδα πρώτη επεσήμανε την ανάγκη υιοθέτησης νέου «χάρτη πορείας» για την ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων τους και έσπευσε να υποστηρίξει τη σχετική πρόταση της Επιτροπής, που τελικά έγινε δεκτή στο Λάακεν.

Ανώτερος στόχος της πολιτικής αυτής είναι η ενθάρρυνση της προσέγγισης και των άλλων βαλκανικών χωρών στις ευρωπαϊκές δομές στον κατάλληλο χρόνο. Ήδη τα πρώτα βήματα έχουν γίνει με την προώθηση της υπογραφής Συμφωνιών Σταθεροποίησης και Σύνδεσης με τις χώρες των δυτικών Βαλκανίων. Η προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης και εδραίωσης των δημοκρατικών θεσμών, με την υιοθέτηση των αρχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει ήδη αποδώσει καρπούς, όσον αφορά στην ασφάλεια και τη σταθερότητα στο χώρο της Βαλκανικής.

Πέρα από την πολιτική πτυχή της Διεύρυνσης, η Ελλάδα προσβλέπει και σε οφέλη στο πλαίσιο του διευρυμένου ευρωπαϊκού

οικονομικού χώρου. Οι διαρθρωτικές αλλαγές στις οικονομίες των υποψήφιων χωρών καθιστούν ορατές τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης, εγγυώνται την ομαλότητα των συναλλαγών, ευνοούν το εμπόριο και εξασφαλίζουν το κατάλληλο επιχειρηματικό περιβάλλον για την πραγματοποίηση επενδύσεων. Παράλληλα, η αύξηση των εμπορικών σχέσεων των υποψηφίων με την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επηρεάσει θετικά το ελληνικό εμπόριο.

Η Ελλάδα συμμετέχει σε προγράμματα διασυνορικής συνεργασίας με γειτονικές της χώρες σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος (π.χ μεταφορές, ενέργεια, περιβάλλον) που χρηματοδοτούνται από κοινοτικά και εθνικά κονδύλια, καθώς και σε προγράμματα του Phare (εγκαθίδρυση θεσμών και διδυμοποίηση) για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας εφαρμογής του κεκτημένου. Η χρηματοδότηση, εξάλλου, έργων υποδομής στις υποψήφιες χώρες αποφέρει ενίοτε ειδικά πλεονεκτήματα για την Ελλάδα, όπως, για παράδειγμα, η κατασκευή οδικών δικτύων που διευκολύνουν το διαμετακομιστικό εμπόριο προς τις χώρες της δυτικής Ευρώπης.

Η ένταξη των υποψήφιων χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση ευνοεί τη συλλογική αντιμετώπιση ζητημάτων που υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα, όπως η διαχείριση κρίσεων και η προστασία του περιβάλλοντος, ενώ η επέκταση του χώρου Σένγκεν διευκολύνει την πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος και της διακίνησης ναρκωτικών καθώς και τον έλεγχο της λαθρομετανάστευσης. Εξάλλου, η πολιτική και οικονομική ανάπτυξη τόσο των υποψηφίων όσο και των άλλων βαλκανικών χωρών αναμένεται να ανακόψει το ρεύμα λαθρομετανάστευσης προς την Ελλάδα.

Ασφαλώς, η Ελλάδα δεν παραβλέπει τα προβλήματα που συνδέονται με τη Διεύρυνση, αλλά θεωρεί ότι είναι δυνατή η εξεύρεση ικανοποιητικών λύσεων. Ως χώρα του Στόχου 1 του Ταμείου Συνοχής καλείται να αντιμετωπίσει την προοπτική απώλειας μεγάλου μέρους των κονδυλίων που της διατίθενται και που θα χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση των υποψήφιων χωρών μετά την ένταξή τους στην

Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς διαθέτουν ΑΕΠ χαμηλότερο από τον μέσο κοινοτικό όρο. Περαιτέρω, η ένταξη χωρών με ομοειδή προς τα ελληνικά εξαγωγίμα προϊόντα (ιδίως γεωργικά, κλωστοϋφαντουργικά και βιομηχανικά) θα εντείνει τον ανταγωνισμό και θα άρει τα πλεονεκτήματα της προνομιακής θέσης τους στην Ευρωπαϊκή αγορά.

Το πρώτο μάλιστα εξάμηνο του 2003, η Ελλάδα έχει και μία παραπάνω ευθύνη, εφόσον έχει αναλάβει την **προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης**. Ως προεδρεύουσα χώρα έχει τις παρακάτω αρμοδιότητες:

- Τη διαχείριση και ενδυνάμωση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, το Συμβούλιο των Υπουργών, και τις συνόδους της Επιτροπής των Μόνιμων Αντιπροσώπων (COPERER).
- Την εκπροσώπηση του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους άλλους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα ευρωπαϊκά όργανα (ιδιαίτερα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Επιτροπή).
- Την εκπροσώπηση της ΕΕ σε διεθνείς οργανισμούς και συναντήσεις καθώς και στις σχέσεις της ΕΕ με κράτη εκτός Ένωσης.

Στις 16 Απριλίου του 2003, υπογράφηκε στην Αθήνα (Στοά του Αιτιάλου), η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις δέκα υποψήφιες χώρες (Κύπρο, Τσεχία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Μάλτα, Πολωνία, Σλοβακία, Σλοβενία).

Οι 10 υποψήφιες χώρες, θα συμμετέχουν ως ενεργοί παρατηρητές στις εργασίες του Συμβουλίου, από τη στιγμή της υπογραφής της Συνθήκης Διεύρυνσης έως και την πλήρη προσχώρηση, μετά δηλαδή την ολοκλήρωση της διαδικασίας κύρωσης της νέας Συνθήκης από τους 15 και τα νέα μέλη, σύμφωνα με τους συνταγματικούς κανόνες εκάστου.

Οι σημερινές χώρες μέλη θα συνεχίσουν να παρακολουθούν την πορεία των υποψηφίων όσον αφορά την υιοθέτηση και εφαρμογή του κεκτημένου ακόμα και μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων, και έως την στιγμή της προσχώρησης. Η παρακολούθηση αυτή θα λάβει

ωστόσο ουσιαστικότερο χαρακτήρα κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2003, όταν η Επιτροπή, θα κληθεί να υποβάλει, 6 μήνες πριν την ημερομηνία προσχώρησης, συνολική έκθεση ως προς την πορεία των υποψηφίων στον τομέα αυτό.

Η ελληνική προεδρία θα θέσει σε εφαρμογή τη νέα ενισχυμένη προενταξιακή στρατηγική για τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Οι αποφάσεις των Βρυξελλών και της Κοπεγχάγης περιλαμβάνουν συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για το κλείσιμο των υπόλοιπων κεφαλαίων του κοινοτικού κεκτημένου, αυξημένους πόρους προενταξιακής βοήθειας και το 2007 ως ημερομηνία - στόχο για την ένταξη των δύο χωρών.

Παράλληλα θα ενισχυθεί η προενταξιακή πορεία της Τουρκίας και θα υποστηριχθούν οι προσπάθειές της για πρόοδο προς την κατεύθυνση της έναρξης διαπραγματεύσεων σύμφωνα με το χρονικό στόχο της Κοπεγχάγης. Όπως αναφέρει η Επιτροπή στην ετήσια έκθεσή της, υπάρχει ανάγκη αναλυτικής εξέτασης του βαθμού εφαρμογής των διαφόρων νομοθετικών πρωτοβουλιών που έχει αναλάβει η Τουρκία για να επιτύχει τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης. Ταυτόχρονα, θα αναζητηθούν νέοι δρόμοι για την καλύτερη κατανόηση των απαιτήσεων της Ένωσης και των προτεραιοτήτων της Εταιρικής Σχέσης που πρέπει να αντιμετωπισθούν κατά τα επόμενα δύο χρόνια. Η κατάρτιση μιας νέας Εταιρικής Σχέσης με την Τουρκία είναι στους στόχους της Ελληνικής Προεδρίας.

Τέλος η διεύρυνση είναι ένα άλμα προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να οδηγήσει στην εμφάνιση νέων διαχωριστικών γραμμών. Στόχος μας είναι η διεύρυνση να αποτελέσει αφετηρία ενδυνάμωσης των σχέσεών μας στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο από την Ρωσία ως τη Μεσόγειο στη βάση κοινών αξιών και οικονομικών ενδιαφερόντων.

Η ολοκλήρωση της διεύρυνσης

Με την ολοκλήρωση της διαδικασίας ένταξης των νέων μελών της, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα επικεντρώσει το ενδιαφέρον της στην ανάπτυξη στενότερων σχέσεων με τις νέες γειτονικές της χώρες. Η επεξεργασία προτάσεων για την ενίσχυση της συνεργασίας σε όλους τους τομείς με χώρες όπως η Ουκρανία, η Λευκορωσία και η Μολδαβία, αποτελεί ήδη για την ΕΕ αντικείμενο προβληματισμού.

Στο μεταξύ, η προώθηση της ένταξης της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας το 2007, καθώς και της ευρωπαϊκής πορείας της Τουρκίας, αποτελούν βασική προτεραιότητα της Ελληνικής Προεδρίας. Ένας ακόμη στόχος της είναι η ενίσχυση των σχέσεων με τα Δυτικά Βαλκάνια, με την αξιοποίηση των θετικών μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων από την εφαρμογή της Διαδικασίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης.

Η προγραμματισμένη συνάντηση κορυφής ΕΕ-Δυτικών Βαλκανίων (Διαδικασία Ζάγκρεμπ ΙΙ), τον προσεχή Ιούνιο, στη Θεσσαλονίκη, αναμένεται να παίξει θετικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση.

Εξάλλου, η θέση της Ρωσίας ως στρατηγικού εταίρου της ΕΕ θα καταδειχθεί στη σύνοδο κορυφής ΕΕ-Ρωσίας, το Μάιο του 2003, που αναμένεται να αποτελέσει την αφετηρία για την ανανέωση των σχέσεων των δυο πλευρών.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η διαδικασία αναθεώρησης της Κοινής Στρατηγικής για τη Ρωσία θα ολοκληρωθεί μέσα στο επόμενο εξάμηνο, η Ελληνική Προεδρία θα προωθήσει τη δημιουργία Κοινού Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Θα εργαστεί, επίσης, για την ανάδειξη ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χώρου, τον ενεργειακό διάλογο ΕΕ-Ρωσίας, καθώς και την πρόοδο των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ρωσίας στον ΠΟΕ και τη συνεργασία στον τομέα διαχείρισης κρίσεων και διασύνδεσης με την ΕΠΑΑ.

Οι νέοι γείτονες

Η Ελληνική Προεδρία προτίθεται να αξιοποιήσει και να αναβαθμίσει το συμβατικό πλαίσιο σχέσεων με τους εταίρους στη Νότια Μεσόγειο και τις γειτονικές χώρες ΚΑΚ, συμπεριλαμβανομένου του Καυκάσου. Σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα διερευνήσει τις δυνατότητες που προσφέρονται για την ανάπτυξη των σχέσεων σε τομείς που αποκτούν ιδιαίτερο ενδιαφέρον μετά τη διεύρυνση (εμπορικές και οικονομικές σχέσεις, χώρος ελευθερίας, χώρος δικαιοσύνης και ασφάλειας κ.α.)

Το σχέδιο δράσης που υιοθετήθηκε κατά την τελευταία Ευρωμεσογειακή Διάσκεψη των υπουργών Εξωτερικών στη Βαλένθια συνιστά το κατάλληλο πλαίσιο για την προώθηση της Διαδικασίας της Βαρκελώνης και της ενεργότερης συμμετοχής των μεσογειακών εταίρων.

Η Ελληνική Προεδρία θα επιδιώξει την υλοποίηση των δεσμεύσεων της Βαλένθια και θα προωθήσει τον διάλογο με τις χώρες της Μεσογείου και τη συνεργασία στους τομείς του εμπορίου, της ανάπτυξης, της δικαιοσύνης, της μετανάστευσης, της ασφάλειας και του περιβάλλοντος, ενώ η σύσταση του Ευρωμεσογειακού Ιδρύματος για το Διαπολιτισμικό Διάλογο θα ενισχύσει τη συνεργασία σε θέματα πολιτισμού, νεολαίας και ενημέρωσης.

Η σημασία του νοτίου Καυκάσου για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, καθώς και η εγγύτητα σε περιοχές υψηλού ενδιαφέροντος, έχουν οδηγήσει την Ένωση στην απόφαση για ανάληψη ενεργότερου ρόλου στην περιοχή. Η υλοποίηση της απόφασης αυτής, με την κατάλληλη αξιοποίηση των συμφωνιών εταιρικής σχέσης και συνεργασίας, μέσω Ειδικού Εκπροσώπου, θα αποτελέσει βασικό στόχο της Ελληνικής Προεδρίας.

Η Βόρεια Διάσταση

Οι σημαντικές διαφοροποιήσεις στις δυνατότητες ανάπτυξης που παρατηρούνται στις βόρειες περιοχές που συνορεύουν με την ΕΕ, η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση μεταξύ της διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ρωσίας, η στρατηγική σημασία και το οικονομικό δυναμικό των βορείων περιοχών, καθώς και οι περιβαλλοντολογικές συνθήκες συνιστούν πραγματικές προκλήσεις για την ΕΕ.

Σε αυτές τις προκλήσεις έρχεται να απαντήσει η έννοια της Βόρειας Διάστασης που αναφέρεται στις πολιτικές πρωτοβουλίες της ΕΕ σε σχέση με τη γεωγραφική περιοχή που εκτείνεται από την Ισλανδία ως την βορειοδυτική Ρωσία και από τη Νορβηγία ως τη νότια ακτή της Βαλτικής. Η έννοια της Βόρειας Διάστασης επικεντρώνεται γεωγραφικά στις χώρες που συνορεύουν με τη Βαλτική και στις περιοχές της βορειοδυτικής Ρωσίας, καθώς και στο Καλίνιγκραντ.

Οι πολιτικές πρωτοβουλίες που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της Βόρειας Διάστασης συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της θετικής αλληλεξάρτησης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Ρωσίας και των άλλων κρατών της Βαλτικής. Επίσης, σε συνδυασμό με τη διαδικασία διεύρυνσης της ΕΕ ενισχύουν την ασφάλεια, τη σταθερότητα και τη βιώσιμη ανάπτυξη στη Βόρεια Ευρώπη.

Ιδιαίτερα σημαντική θεωρείται, σε πρώτη φάση, η ανάπτυξη των σχέσεων με την Ουκρανία, τη Μολδαβία και τη Λευκορωσία, που παρουσιάζουν μεταξύ τους σημαντικές πολιτικές και οικονομικές διαφοροποιήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο σημασία αποκτά η αξιοποίηση ή και αναβάθμιση των υφιστάμενων συμφωνιών και ο συντονισμός της κοινοτικής βοήθειας (TACIS, PHARE, CARDS, Interreg) που παρέχεται στις χώρες αυτές.

ΑΝΤΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Η διαδικασία της Διεύρυνσης έχει εισέλθει στην τελική της φάση. Παρ'όλ'αυτά, καλείται να αντιμετωπίσει τον αυξανόμενο ευρωσκεπτικισμό στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης, εμπόδια που τίθενται από κράτη μέλη στην ενταξιακή πορεία συγκεκριμένων υποψήφιων χωρών, ακανθώδη θέματα σε κεφάλαια που συνδέονται άμεσα με δημοσιονομικές διευθετήσεις, αλλά και να συμβιβάσει αντικρουόμενα συμφέροντα κρατών μελών και υποψήφιων χωρών. Η ιστορία της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποδεικνύει ότι πάντα υπάρχουν περιθώρια για συμβιβαστικές λύσεις. Επομένως, η Ευρώπη των Είκοσι επτά μπορεί να γίνει σύντομα πραγματικότητα. Η επόμενη πρόκληση θα είναι η απάντηση στο ερώτημα: «Πού βρίσκονται τα σύνορα της Ευρώπης».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Η Ελλάδα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ένας απολογισμός», Ευρωπαϊκή Επιτροπή-Αντιπροσωπεία στην Ελλάδα, Ευρωπαϊκό Κέντρο Επικοινωνίας Πληροφόρησης και Πολιτισμού (ΕΚΕΠΠ), Αθήνα 2002

Φακιολάς, Τ.Ε, «Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και η ένταξη της Ελλάδας», Αθήνα 1979

Περράκης, Σ.-Κοιζιάς, Ν., «Στόχοι και τακτικές στην Διακυβερνητική Διάσκεψη της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 1996-1997: η αναθεώρηση των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», Αθήνα 1999

Ν.Κόνσολας, «Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική», Αθήνα 1997

Όλγα Γιώτη Παπαδάκη, «Η Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», Πανεπιστημιακές Σημειώσεις Αθήνα 1992

ΕΓΓΡΑΦΑ ΕΥΡΩΠΑΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

«Στην υπηρεσία των περιφερειών», Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Δεκέμβρης 2003

«Info regio οι περιφέρειες στη νέα οικονομία», Ευρωπαϊκή Ένωση- Περιφερειακή Πολιτική, ενημερωτικό δελτίο 14/07/2000

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

www.europa.eu.int

www.ee.gr

www.eu2003.gr

www.europarl.eu.int

http://europa.eu.int/pol/reg/index_e1.htm

<http://europa.eu.int/council/off/conclu/>

